

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**TARAFTARLARIN MÜSABAKA ESNASINDA KARŞIT GÖRÜŞE
SAYGI VE ÖZ DENETİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali ŞAHİN

Danışman

Doç. Dr. Mahmut GÜLLE

HATAY - 2021

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**TARAFTARLARIN MÜSABAKA ESNASINDA KARŞIT GÖRÜŞE
SAYGI VE ÖZ DENETİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ali ŞAHİN

Danışman

Doç. Dr. Mahmut GÜLLE

HATAY - 2021

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

TARAFTARLARIN MÜSABAKA ESNASINDA KARŞIT GÖRÜŞE SAYGI VE ÖZ DENETİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Ali ŞAHİN

Bu tez aşağıda isimleri yazılı tez jürisi tarafından .... / .... / 2021 günü sözlü olarak yapılan tez savunma sınavında oybirliği ile kabul edilmiştir.

Tez Jürisi: Jüri başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ŞEKER .....
Üye: Doç. Dr. Mahmut GÜLLE .....
Üye: Doç. Dr. Bereket KÖSE .....

Bu tez, Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında hazırlanmıştır.

.... / .... / 2021

Prof. Dr. İbrahim Halil ÇERÇİ

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çıkııı bu yolda benden desteğini hiç esirgemeyen, kendisini hep yanımda hissettiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Mahmut GÜLLE' ye,

Bana manevi anlamda çok büyük destekleri olan, hayatıma yeni bir anlam katan çok sevdiğim kıymetli eőime,

Beni yetiőtiren, benim bugünlere gelmemde çok büyük emekleri olan çok değerli aileme,

Benimle birlikte bu yolda yürüyen, birbirimize hep destek olduğumuz, her konuda birbirimize yardımlarımızı esirgemediğimiz baőtta kıymetli arkadaőtım Abdullah SEMERCİ olmak üzere tüm arkadaşlarıma sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Kabul ve Onay	II
TEŞEKKÜR	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÇİZELGELER DİZİNİ	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VIII
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Spor Kavramı	3
2.2. Sporun Tarihsel Gelişimi.....	6
2.3. Türkiye’de Spor	7
2.4. Spor Taraftarlığında Özdeşleşme.....	11
2.5. Öz Denetim.....	13
2.6. Taraftarlık	14
2.6.1. Seyirci.....	15
2.6.2. Taraftar Türleri.....	16
2.7.1. Şiddet.....	17
2.7.2. Sporda Şiddet	19
2.7.3. Saldırıcılık	20
2.7.4. Sporda Saldırıcılık	20
3. GEREÇ VE YÖNTEM	21
3.1. Araştırma Modeli	21
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	21
3.3. Veri toplama yöntemi ve ölçüm düzeyi.....	21
3.4. Araştırmada Kullanılan Ölçekler	22
3.5. Verilerin Analizi.....	22
4. BULGULAR.....	24
5. TARTIŞMA.....	30
6. SONUÇ.....	35
7. KAYNAKLAR	38
ÖZGEÇMİŞ.....	49

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. <i>Katılımcıların demografik özelliklerine ait istatistiksel dağılımlar</i>	24
Çizelge 4.2. <i>Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması</i>	25
Çizelge 4.3. <i>Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması</i>	25
Çizelge 4.4. <i>Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının taraftarlık düzeyi değişkenine göre varyans analizi sonuçları</i>	26
Çizelge 4.5. <i>Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının gelir düzeyi değişkenine göre varyans analizi sonuçları</i>	27
Çizelge 4.6. <i>Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının ilgi duyulan spor türü değişkenine göre karşılaştırılması</i>	28
Çizelge 4.7. <i>Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumları ile yaş değişkeni arasındaki korelasyon testi sonuçları</i>	28
EK-4. <i>Cinsiyet değişkeni normal dağılım testi sonuçları</i>	45
EK-5. <i>Eğitim durumu değişkeni normal dağılım testi sonuçları</i>	45
EK-6. <i>Taraftarlık düzeyi değişkeni normal dağılım testi sonuçları</i>	45
EK-7. <i>Gelir düzeyi değişkeni normal dağılım testi sonuçları</i>	45
EK-8. <i>İlgi duyulan spor türü göre normal dağılım testi sonuçları</i>	46
EK-9. <i>Taraftarlık düzeyi değişkenine göre Kruskal Wallis H testinden sonra yapılan tekrarlı Mann Whitney U Testi sonuçları normal dağılım testi sonuçları</i>	46

ÖZET

Taraftarların Müsabaka Esnasında Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Düzeylerinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, taraftarların müsabaka esnasında karşıt görüşe saygı ve öz denetim düzeylerini incelemektir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden ölçek yöntemi kullanılmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modeli ile yapıldı ve araştırma verileri anket yöntemiyle elde edildi. Araştırmanın örneklemini Hatay ilinde bulunan 301 spor taraftarı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde “Spor Taraftarı Fanatiklik Ölçeği” (STFÖ), üçüncü bölümde “Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Özdenetim Ölçeğinden” (SKGSÖ), oluşan anket kullanıldı. “Spor Taraftarı Fanatiklik Ölçeğinde” bulunan ifadelerin değerlendirilmesinde, 4 puanlı Likert tipi (1= kesinlikle katılıyorum – 5= hiç katılmıyorum), “Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Özdenetim Ölçeğinde” bulunan ifadelerin değerlendirilmesinde, 5 puanlı Likert tipi (1=hiç katılmıyorum – 5= tamamen katılıyorum) ölçeklerinden faydalanıldı. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, cinsiyet değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Withney U testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, eğitim durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Withney U testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, taraftarlık düzeyi değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda, taraftarlık düzeyi değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı, alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, gelir düzeyi değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda, gelir düzeyi değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe

yönelik saygı, alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, ilgi duyulan spor türü değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda, ilgi duyulan spor türü değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilemezken, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yaş değişkeni ile bağımlı değişkenler arasında, anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan spearman korelasyon testi sonucunda, katılımcıların yaş değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu arasında, istatistiksel olarak orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu arasında ise, istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu arasında, istatistiksel olarak orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu arasında ise, istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karşıt Görüşe Saygı, Özdenetim, Spor, Taraftar

ABSTRACT

Examining Fans' Levels of Respect for Opposition and Self-Control During the Competition

The purpose of this research is to examine the level of respect and self-control of the fans during the match. The scale method, one of the qualitative research designs, was used in the research. The research was carried out with the relational screening model and the research data were obtained by the questionnaire method. The sample of the research consists of 301 sports fans in Hatay. As a data collection tool, a questionnaire consisting of personal information in the first part, the "Sports Supporter Fanaticism Scale" (STFÖ) in the second part, and the "Respect for Opposite Opinions in Sports and Self-Control Scale" (SKGSÖ) in the third part was used. In the evaluation of the expressions in the "Sports Fanaticism Scale", 4-point Likert type (1= strongly agree – 5= strongly disagree), in the evaluation of the expressions in the "Respect for Opposite Opinion in Sports and Self-Control Scale", 5-point Likert type (1= strongly disagree – 5= totally agree) scales were used. According to the results of the study, as a result of the Mann-Whitney U test, which was conducted to test whether there was a significant difference in the attitudes of the participants in respect for opposing views and self-control in supporter and sports, according to the gender variable, the gender variable and the tendency of thoughts and actions towards violence, institutional belonging, A statistically significant difference was found between the sub-dimensions of hatred and respect for the opponent. As a result of the Mann-Whitney U test, which was conducted to test whether there was a significant difference in the attitudes of the participants to respect for opposing views and self-control in supporters and sports, according to the educational status variable, the educational status variable and the tendency of thoughts and actions towards violence, institutional belonging, hatred towards the opponent No statistically significant difference was found between the sub-dimensions of respect for the opponent and the opponent. As a result of the Kruskal Wallis H test, which was conducted to test whether there is a significant difference in the participants' respect for opposing views and self-control attitudes in supporter and sports, according to the level of supporter level variable, the tendency of thoughts and actions towards violence with the level of supporter level variable, institutional belonging, hatred towards the opponent and It was determined that there was a statistically significant difference between the sub-dimensions of respect for As a result of the Kruskal Wallis H test, which was conducted to test whether there was a significant difference in the attitudes of the participants in respect for opposing

views and self-control in supporters and sports, according to the income level variable, the income level variable and the tendency of thoughts and actions towards violence, corporate belonging, hatred towards the opponent and No statistically significant difference was found between the sub-dimensions of respect for the opponent. As a result of the Mann-Whitney U test, which was conducted to test whether there was a significant difference in the participants' attitudes towards fandom and respect for opposing views in sports and self-control, according to the variable of the type of sport of interest, it was found that the relationship between the type of sport variable of interest and the sub-dimension of thought and action tendency towards violence. While no statistically significant difference could be detected, it was determined that there was a statistically significant difference between the sub-dimensions of corporate belonging, hatred towards the opponent and respect towards the opponent. As a result of the Spearman correlation test, which was conducted to test whether there is a significant relationship between the age variable and the dependent variables, there was a statistically significant difference between the age variable of the participants and the sub-dimensions of thought and action tendency towards violence, institutional belonging, hatred towards the opponent and respect towards the opponent. relationship could not be detected. While a statistically moderate negative and significant relationship was found between the sub-dimension of thoughts and actions towards violence and the sub-dimension of hatred towards the opponent, there was a statistically moderately positive relationship between the sub-dimension of thoughts and actions towards violence and the sub-dimension of respect towards the opponent. significant relationship was found. While a statistically moderate negative and significant relationship was found between the sub-dimension of corporate belonging and the sub-dimension of hatred towards the competitor, a statistically low-level positive and significant relationship was found between the sub-dimension of corporate belonging and the sub-dimension of respect for the competitor.

Keywords: Respect for Opposition, Self-Control, Sports, Fans

1. GİRİŞ

Boş zaman değerlendirmede bir seçenek olarak değerlendirilen spor, günümüz teknolojisinin ilerlemesiyle beraber hızla yaygınlaşmış, bunun sonucunda da ekonomik yönüyle kalitesi ön plana çıkan bir hizmet kesimi haline gelmiştir (Alkibay 2005). Spor kulüplerinin ekonomisinin iyi olması kulübe ciddi şekilde faydalar sağlamanın yanında ekonomik havuzlarının dar ve düşük olması da kulübe ciddi zararlar verdiğini söylemek kaçınılmazdır. Bu durumda kulüpleri ekonomik düzeylerini artırmak için çeşitli yollara başvurmaya sevk etmektedir. Kulüpler sponsorluk anlaşmaları yaparak, parasal açıdan ülkenin önde gelen işadamlarından yüklü miktarlarda bağışlar toplayarak, yayın organlarıyla anlaşmalar yaparak ve bunlara benzer birçok yollarla ekonomilerini güçlendirmek için farklı planlamalar yaptıklarını söyleyebiliriz. Giray ve Girişken (2015)'te gelirlerin çoğaltılması ya da futbol kulüplerinin başarıya erişmesi spor ürünlerinin ve hizmetlerinin tüketicisi olarak kabul edilen taraftar kesimini ve onların kulübe olan ilgi düzeylerini yükseltmekten geçtiğini belirtmiştir (Giray ve Girişken 2015).

Bilindiği üzere sporda her ne kadar sporcu çok önemli bir konumdaysa taraftar da aynı şekilde sporun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Çoğu spor müsabakalarında taraftar etkisinin skorun değişmesine kadar etki ettiği açıkça görülmektedir. Taraftarı tek bir boyutta ele almak yanlış bir yaklaşım olacaktır. Taraftar yeri geldiğinde takımını alkışlar, yeri geldiğinde ıslıklar, yer geldiğinde cebindeki son parası olduğunu bildiği halde takımına bağışlamaktan çekinmez.

Sporda marka çağrışımının taraftarları önemli düzeyde etkilediğini söyleyebiliriz. Amerikan Pazarlama birliği markayı bir firma ya da bir grubun mal ve hizmetlerinin tespit edilmesini, rakiplerin mal ve hizmetlerinden ayırt edilmesine yardımcı olan bir ad, logo, işaret, amblem veya dizayn veya bunların ortak kesişimi şeklinde ifade edilmektedir (Kara 2018). Taraftar kesimine hitap eden bir alan olan spor sektörü; daha önceleri de olduğu gibi tanıtım ücretleri ve çeşitli maddi destek sağlayacak anlaşmalarıyla birlikte takımın kendi üretiminin, faaliyetlerinin vb. pazarlanmasıyla birlikte parasal yönden önemli ilerleme kat etmektedir (Ustakara ve Aydemir 2016). Marka pahası bir ligi ya da bir kulübü ötekilerden ayırtıran önemli faktörler arasında bulunmaktadır. Bu durum da o ligin ya da kulübün taraftarlar üzerinde farklı etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Sporda, olumlu marka çağrışımları vasıtasıyla, medyada daha fazla yer edinme, daha fazla lisanslı ürün ve bilet satışı, sponsorluk ve bunlar gibi finansal dayanaklar edinmesi, sadakatli tüketici temelini kurması ve marka yayılması gibi ciddi sonuçların kazanılacağı belirtilmiştir (Yağız 2020). Spor kulüpleri marka olma serüveninde yol kat ettikçe, izleyici ve

tarafklararının marka olma yetisinde paralel olarak birlikte ilerleme gösterebileceği sezinlenmektedir. Takımların ortaya koydukları kendi mücadelelerinin sonundaki olumlu skor tablosu, ilgili takımın her ferdinde bulunan çeşitli kıyafetindeki, şortundaki, tozluğundaki, kalecisinin eldivenindeki, ayakkabılarındaki ve hatta antrenman teçhizatındaki markanın saygınlığına ister istemez aksedecektir (Ustakara ve Aydemir 2016).

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Spor Kavramı

Alan yazın tarandığında günümüz çağdaş kesimlerinde, serbest zaman endüstrisi kapsamında ciddi bir yeri bulunan spor kavramı, bireyler üzerindeki önemini gün geçtikçe yükselten toplumsal bir olgu olarak kabul edilmiştir (Dilbaz ve Karagün 2014). Spor, günümüzde gerek yaşam koşullarından kaynaklı, gerek ekonomik açıdan kaynaklı, gerek de insanların boş zamanlarını değerlendirmelerinden kaynaklı bireylerin dikkatini çekmekte, ilgi odağı haline gelmektedir. Kimi insan fazla kilolarından kurtulma amaçlı, kimi insan vücut görünümünü daha iyi hale getirme amacıyla, kimi insanlar da günlük hayatın getirmiş olduğu bir takım yoğunluktan ve strengenkurtulma amacıyla spora yönelmektedir. Bu durumlar da araştırmacıların spor kavramı üzerine yoğunlaşmalarını sağlamaktadır.

Yaşamış olduğumuz zamanda spor bireylerin yaşamının adeta vazgeçilmez bir parçası şekline bürünmüştür ve bu durumdan dolayı sporun kişilere katkılarını yalnızca fiziksel olarak bakmak neredeyse olanaksız bir durum halini almıştır (Ekinci ve ark. 2014). Spor, insanların içerisinde bulunduğumuz çağda hem zihinsel olarak hem de fiziksel olarak daha nitelikli ve daha kuvvetli bir duruma erişebilmek için yaptıkları faaliyettir (Semerci 2020). Spor, bir yaşayış şekli niteliğinde kabul görülür ve tabanında kişilere ve yaşantılarına hizmet vermesi umulur (Aydoğan ve ark. 2015). Spor; farklı fiziksel etkinlikler aracılığı ile birlikte kişi veya kişilerin aktif katılımı ile bir çekişme ya da yarışma boyutunda insan özünü oluşturan psikomotor, mental, ruhsal hususların eğitiminde ihtiyaç duyulan bir araç ve davranış şeklinde ifade edilmektedir (Sarıkol 2021). Spor, vücudun birtakım güç, kuvvet, esneklik, fiziki dayanıklılık, psikolojik dayanıklılık ve beceriklilik kazandığı kendine has hareketleri ve eylemleri gerçekleştirmektir (Özbek 2020). Spor; bireysel veya takım şeklinde gerçekleştirilen, kendine özgü kuralları barındıran, mental, bedensel ve zihinsel ilerlemeye ve rahatlamaya katkıda bulunan, beden gelişimini yükseltmek amacıyla gerçekleştirilen çalışma olarak ifade edilmektedir (Kılıç 2020). Spor, insanların mental, fiziksel, duygusal, sosyal ve ruhsal açıdan gelişimlerini destekleyen, bilgi, hüner ve liderlik becerilerini artıran bir vasıtaadır (Sunay ve Saracaloğlu 1997). Spor; beşerin varlığından bu yana kendisiyle birlikte var olan, sistemli ve kendine has belirgin kuralları olan, hem rekabet, hem yarışma, hem kazanma, hem kaybetme ve hem de sosyalleşme olanağı sunan, keyif alınan etkinliklerin tamamıdır(Sarıkabak ve ark. 2018). Spor, toplumdaki bireylerinin barındırdığı enerjiyi mental olarak ve

bedenen en faydalı bir biçimde sarfeden; bireylerde ve toplum insanlarında sağlıklı bağın ortaya konulmasına yardımcı olan; farklı hallerde bireyi adım adım ve sağlam biçimde mutluluğa ilerleten; aynı zamanda insanlara otoriteye bağlı kalmayı, kaidelere uymayı, bunun yanı sıra dünyadaki toplumsal birlikteliğe inanmış kişilere yardımcı olan vasıtadır (Özbek ve ark. 2017). Spor, kişilerin hareket etme gereksinimlerini gideren, belirli bir kural çerçevesi olan, haz veren, bireyleri toplumsallaştıran; kendi içerisinde yarışmaya dayalı olan fiziksel etkinlikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Yıldız ve Çetin 2018). Bir başka tanımda spor, sözcük anlamı şeklinde tarandığı zaman, kendine has kurallar içeren ve beceri kapsamında yapılan ve fiziksel gelişime katkı sağlayan ve bunun yanında hoş vakit geçirmek, haz almak, sosyalleşmek, eğlenmek ya da gelişmek maksadıyla gerçekleştirilen, fiziksel hareketlerin bütünü şeklinde açıklanmaktadır (Esmaceli 2020). Spor, kişinin beden ve ruh sağlığının daha kaliteli bir hale gelmesi, belirli bir düzen yönünde maç kuralları kapsamında yarışma, haz alma, çekişme, kazanma, kaybetme, eğlenme ve gerçek anlamda başarı derecesinin artırılması, bireysel açıdan normal düzeyin üstüne erişme istikametinde gösterilen olağandışı gayrettir (Arıkan 2020). Spor, bireylerin fiziksel olarak, mental olarak ve motor becerilerini açığa çıkardıkları toplumsal bir kavramdır (Toprak 2020). Sporun ortaya çıkışı esas alındığında spor; kişinin, doğayla mücadele ederken elde ettiği saf deneyimleri ve ilerletmiş olduğu teçhizatlı veya teçhizatsız savaş taktiklerinin, serbest zamanındaki yükselişe tabi tutularak, tek tek veya bütün bir biçimde, barışçı şekilde ve simülasyon vasıtasıyla, oyun, oyalanma ve çalışma ortamından bir nebze de olsa uzak kalma amacıyla kullanılmasına dayalı estetik olan, beceriklilik gerektiren, bedeni aktif eden, yarışmacı ruhunu ortaya çıkaran ve toplumsal bir süreci ele alan faaliyetler bütünü olarak açıklanabilir (Aykın ve Bilir 2013). Spor kavramı bireysel veya takım halinde oynanan, kendine özgü kuralları ve teknikleri olan fiziksel ve zihinsel yetilerin gelişiminde etkili olan eğitici ve eğlendirici birtakım çalışmalar anlamına gelmektedir (Karatopak 2019).

Geçmişten günümüze sporun yapılış biçimi veya yüklendiği anlama bakıldığında spor, ilk çağlarda savaşa hazırlık, hayatta kalabilmek için önemli bir araç, eğlence ve oyunlarda kullanılan vazgeçilmez bir bedensel hareketler bütünü olarak algılanmaktadır (Sarıkol 2021).

Sporun öncelikli hedefi bireyin fiziğini değiştirmek olsa da psikomotor, zihinsel ve sosyal yönden de bireye katkıları vardır (Selçuk 2020). Sporun bireylere psikomotor yani fiziksel katkılarından kısaca bahsetmekte fayda vardır. Fiziksel aktivite, beslenme alışkanlıklarının düzenli hale getirilmesi, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi insan vücuduna zarar verebilecek ürünlerin kullanımının alt seviyelere düşürülmesi, iş seviyesinin yükseltilmesi, bireylerin dış dünyaya karşı sosyallik derecelerinin güçlendirilmesi gibi durumları olumlu bir şekilde etkilemektedir (Semerci

2020). Semerci (2020)' de düzenli spor yapan bireylerin yaşamın getirmiş olduğu stres ve kaygılarından spor yaparak uzaklaştıklarını söylemeleri kaçınılmazdır demiştir (Semerci 2020). Çelik ve ark (2019), sporun psikolojik açıdan bireylere sağladığı olumlu katkılarını belirtmiş, insanların kişilik özelliklerine pozitif katkılar sağladığını, mücadele etme ve dayanma potansiyelini geliştirdiğini ifade etmiştir (Çelik ve ark. 2019). Bu da bizlere sporun bireylerde zihinsel yani psikolojik faydalarının olduğunu göstermektedir. Spor yapma, kişinin hareketli ve dinç olmasını, etrafındakilerle etkileşimini, aidiyet duygusunu vb. hasletleri kazandırdığı için kişiye psikolojik yönden olumlu etkisi vardır (Özbek 2020). Yine Semerci (2020) ' de sporcun sosyal fonksiyonlarını yani faydalarını şöyle açıklamaktadır:

- Bireyin sağlıklı, neşeli, huzurlu ve güçlü olmasını sağlar,
- Çevresindekilerle sosyal anlamda beceri düzeyini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirir,
- Bireyin insanlarla olan etkileşimini güçlendirir,
- Toplumsal statü elde etmesini sağlar,
- Bireylerde başarıma hissini harekete geçirir (Semerci 2020).

Spor olgusuna sosyal açıdan bakarsak; bireysel, toplumsal, ekonomik ve kültürel kalkınmayı sağladığını, zihinsel ve kinestetik zekâyı geliştirmede bireye yardımcı olarak çevreye uyumunu kolaylaştırdığını, kişiler, toplumlar ve uluslararası dayanışmayı ve barışı sağladığını, kişinin mücadele ruhu ve azmini arttırarak sağlıklı toplumlar ve sosyal ilişkiler oluşturduğunu, toplumun nizam ve inşasına yardımcı olduğunu söylemek mümkündür (Özbek 2020). Spor faaliyetleri insanların sosyalleşmesine yardımcı olmakla birlikte birçok kendine özgü yeteneklerinin ortaya çıkmasına ve kişide bulunan ani sinirlenme gibi durumları da ortadan kaldırarak toplum kurallarına uymayı, insanları sevmeyi, insanlarla etkileşimin önemini ve bireylerde öz güven artışına sebep olmaktadır. (Karacabey ve ark. 2017). Sporun bireylere birçok yararı literatürde rapor edilmiştir. Öğrencilerin okuldaki derslerinde başarı göstermelerinde, bedensel, toplumsal, çevresine karşı oluşturmuş olduğu davranışlarında olumlu değişimlere neden olduğunu söyleyebiliriz (Yalçın ve Balcı 2013; Aksoy 1999). Bireylerin spor faaliyetlerine katılım sağlamalarının diğer insanlarla bir araya gelmelerine yani sosyal bireyler olmalarına katkıda bulunmaktadır (Özçelik 2007). İnsanların kişiliklerinin oluşmasında ve insanlar arası etkileşimde önemli rol oynamaktadır spor (Akıncı2007). Lisanslı bir biçimde spor faaliyetlerini gerçekleştiren öğrencilerin derslerinde göstermiş oldukları başarı düzeyi düşmezken tam tersine arttığı yapılan araştırmalarca kanıtlanmıştır (Şenses 2009). Düzenli bir şekilde spor etkinliklerine katılan kişilerin bedensel gelişiminin yanı sıra ruhsal, toplumsal, tutum ve davranışlarında meydana gelen olumlu etkilerinin de bir sebebi varsayılan sporun bunların beraberinde akademik başarıyı da olumlu etkilediğini söyleyebiliriz (Er 2010).

Düzenli bir şekilde sportif faaliyetlere katılan çocukların toplum kurallarına uyumlarının, sportif etkinliklere katılım sağlamayan çocuklara oranla daha ileri seviyede oldukları açıklanmaktadır (Ersoy 2010). Çocuklarda fiziksel aktivitelere düzenli olarak katılım sağlamalarının, kendilerinde konsantrasyon gelişimlerini pozitif yönde etkiledikleri vurgulanmaktadır (Adsız 2010). Sportif etkinliklere düzenli bir şekilde katılan öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin artışı ve iletişim becerilerinin daha ileri seviyelere ulaştığı vurgulanmaktadır (Türkel 2010).

Bunların yanı sıra günümüzde sporun gelişimi açısından ekonomik boyutunu da ele almak gerekmektedir. Her çağda sürekli gelişim gösteren dünyamızda spor alanı da bununla birlikte önemli gelişim göstermektedir (Gülle 2018). Gelişen teknoloji, yaşamın zorlukları, insanların yaşamlarını devam ettirebilmesi için çok emek harcamaları gerektiği ve bunlara benzer birçok etken bireyleri sporcu veya spor izleyicisi olmaya itmektedir. Bu durum da spor ekonomisini ciddi anlamda etkilemekte, güçlendirmektedir. Spor izleyicilerinin yani taraftarların desteklemiş olduğu takımları maddi güçlükler çekseler bile kulüplerin yardım kampanyalarına katılmada tereddüt etmedikleri aşikardır. Bu da kulüplerin, kulüp oyuncularının, kulüp antrenörlerinin, kulüp doktorlarının ve diğer kulüp çalışanlarının maddi anlamda kalkındıklarını göstermektedir. Tüm bunlarla beraber özellikle Avrupa şampiyonları, olimpiyatlar, dünya şampiyonaları gibi farklı birçok organizasyonların günümüzde çok önemli hale gelmiştir. Bunun sebeplerinden biri de yapılacak olan organizasyonun ülke ekonomisine ciddi anlamda katkılar sağlamasıdır. Bunun yanında ülkenin dünya spor arenasında prestijini de artırmaktadır. Son zamanlarda devletler spor organizasyonlarına önemli derecede bütçeler ayırmaktadır. Mesela 1984 senesinden başlayıp 19990 yıllarına kadar "Avrupa'da Sporun Finansmanı" adlı araştırmada bilimsel sonuçlar elde edilip birçok Avrupa ülkelerinde karşılaştırma yapılabilir bir şekilde veriler sunulmuştur (Özbek 2020). yapılan bu araştırmadaki ortaya konulan sonuçlar ülke yönetiminin kasalarından spor organizasyonlarına katkıda bulunacağı hedefiyle belirlenen finansal bütçenin İsviçre ülkesinde 38.4, İtalya ülkesinde 1006, Fransa ülkesinde 133 milyon dolar, total spor finansmanında ülke yönetimlerinin para kasalarından ayrılan hisse İsviçre ülkesinde %0.4, Almanya ülkesinde %0.6, Fransa ülkesinde %8.9, Portekiz ülkesinde ise %9.9 şeklinde tespit edildiğini ifade etmektedir (Özbek 2020). Bu durum da bizlere sporun ekonomik açıdan ne denli önemli bir konumda olduğunu açıkça göstermektedir.

2.2. Sporun Tarihsel Gelişimi

Sporun en az insanlık tarihi kadar eski bir olgu olduğu literatürde kabul görmekte, tarihsel sürecin havuzunda devamlı bir şekilde değişime uğrayarak ve kendini sürekli geliştirerek yaşadığımız tarihe kadar uzanmıştır (Karatopak 2019). Spor, köken olarak Latince'den ortaya çıkmış ve İngilizce anlamı bakımından disport (eğlenme, hoşça vakit geçirme) sözcüklerinin kısaltılmış biçimine gelen sporttur (Özbek 2020). Türkçe'ye Batı kültüründen aktarılan spor sözcüğü kelime anlamı olarak; bireylerin fiziki ve psikolojik açıdan sağlığını iyileştiren, bireysel yada takım sporu şeklinde tasarlanan branşların her birinin kendisi içerisinde belli kurallar çerçevesi olan ve kendi kuralları çerçevesinde gerçekleştirilen fiziksel hareketlerini açıklar (Özbek 2020). Spor kelimesi köken olarak, Latineden meydana çıktığı kabul edilmektedir (desportare ve isportus = beden ve ruh sağlığını geliştirmek, güzel zaman geçirmek, eğlenmek) (Kılıç 2020). Bu bahsettiğimiz sözcükler zaman içerisinde İngilizce'de eğlenme, boş zamanları değerlendirme, hobi olarak yaşam stiline çevirmek anlamı taşıyan sport sözcüğüne çevrilmiştir (Kılıç 2020). Yaşadığımız çağın çok değerli fiziksel etkinlikleri arasında neredeyse ilk sırada olarak değerlendirebileceğimiz spor, köklü bir maziye sahip olmakla birlikte; Latince'den gelen bir sözcük olduğu kabul edilir ve bunun yanı sıra desport / disport sözcüklerinin kısaltılmış hali olduğu ifade edilmektedir (Karatopak 2019).

2.3. Türkiye'de Spor

Türklerde spor ilk zamanlarda, tapınaklarda ve özel günlerde bir görsel şölen niteliğinde ele alınmış, daha sonraki zamanlarda ise yeryüzündeki farklı toplumlarla savaş hazırlığı şeklinde değerlendirilmiştir (Karakaya ve Devecioğlu 2020). Yurdumuzda sporu 1923 öncesi dönemde incelemeye başlarsak; sporun kitlelere yaygınlaşmadığı, toplumun sporla daha tanışmadığı, takımların ve sporcuların, saray ahalisinin, maddi açıdan iyi durumda olanların, ağaların, tekkelerin ve bazı kişilerin kontrolünde olduğu, kapsam açısından teşkilatı yani federasyonu olmayan bir dönemdir denilebilir (Aykın 2013). Başka bir incelemeye bakılacak olursa, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait sportif aktivitelerin desteklenmesi ve devamlılığını sürdürmesi Ahilik, Spor Tekkeleri ve Vakıflar tarafından yönetilmiştir şeklinde ifade edilmektedir (Turkay ve Aydın 2017). Sporun devletten özerk bir şekilde merkezi bir yönetim anlayışına tabi tutulması ve çeşitli spor branşlarının federasyonları oluşturularak teknik koşullarının belirlenmesi ve uluslar arası düzeyde ilişkiler amacıyla bunların merci olarak ortaya konulması, ülke bazında bazı spor bölgelerinin teşkili gibi işler Cumhuriyetin ilanından sonra çalışmalara katılmıştır (Devecioğlu 2010).

Temelleri 22 Mayıs 1921 tarihinde atılan TİCİ (Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı) 22 Mayıs 1922 tarihinde Cemiyetler Kanunu' nun da onayı ile resmi olarak kayıtlara geçirme işlemlerinin tüm şartlarını tamamladıktan sonra kurulmuştur yani inşa edilmiştir (Ekenci ve Serarslan 1997). İlkulusal düzeyde federasyon niteliği taşıyan TİCİ, Anadolu'da var olan takımların bir araya gelmesi ile oluşan, merkezi bir kuruluşa sahip olan bir teşkilattı ve devlet yönetimi bazında bağımsız bir kuruluş olma özelliği taşımaktaydı (Gökdoğan ve Demir 2019). Daha sonra 1936 yılında Türk Spor Kurumu (TSK) kurulmuş ve 1938 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Ardından 1938 yılında BTGM' nin (Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü) temelleri atılıp faaliyete geçirilmiştir. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, kurulmuş olduğu yıldan yani 1938 yılından itibaren birçok çeşitli üst kurum ve kuruluşlara bağlı kalarak yaşamış olduğumuz tarihe kadar gelebilmeyi başarmıştır. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kurulduğu sene içerisinde Başbakanlığa, bunun ardından Milli Eğitim Bakanlığı'na, daha sonra tekrardan Başbakanlığa, ardından yeni temelleri atılan Gençlik ve Spor Bakanlığı'na, daha sonrasında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na ve ilerleyen yıllardan ise tekrardan Başbakanlığa bağlı bir kuruluş olmuştur (Ekenci ve Serarslan 1997). Bu gelişmelerin ardından spor işleri bakanlık düzeyinde ele alınması kararı alınmış ve tarihler 3 Kasım 1969' u gösterdiğinde Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı' nın kurulmasıyla birlikte spor ile ilgili kararlar bakanlığa bağlı bir şekilde alınmaya başlanmıştır. Böylelikle ülkemizde spor alanında sporla ilgili kararların alınacağı, sporla ilgili işlerin yeniden yürütüleceği yepyeni bir sayfa açılmasına neden olmuştur. Yeni bir bakanlık kurulmasıyla birlikte yeni bir bakan ataması da yapılması gerekiyordu ve yeni yapılandırılan bakanlığın başına İsmet SEZGİN getirilmiştir. Daha sonra spor ilk defa 1982 yılında anayasada yer edinmiştir. 1982 anayasası, 58. ve 59. Maddelerinde yer alan gençlik ve sporla ilgili iki tane karar yer almaktadır (Turkay ve Aydın 2017). Bunların sonrasında Milli Eğitim ve Gençlik Spor Bakanlığı 17.06.1982 gün ve 2680 sayılı kanunun Bakanlar Kuruluna verdiği yetkiye dayanarak ve 14 Aralık 1983 gün ve 18251 sayılı resmi gazetenin mükerrer sayısında yayınlanan 13.12.1983 gün ve 174 sayılı Bakanlıkların kuruluş ve atama kararlarının yapılması konusunda Kanun Hükmünde Kararnameye bağlı ortaya çıkarılmıştır (Turkay ve Aydın 2017).

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının önemli görevlerinden bazıları:

- Bütün vatandaşlarımızın fiziki ve psikolojik becerilerini geliştirecek beden eğitimi ve spor etkinliklerinin sevk ve idaresini yönetimini üstlenmek,
- Ulusal ve Uluslararası spor alanında ülkemizi ve bayrağımızı en iyi biçimde temsil edebilecek sporcu, spor yöneticisi, hakem, lider ve antrenör ile başka farklı alanlardaki elemanların yetiştirilmesini sağlamak,

- Gençlik ve spor etkinlikleri için ihtiyaç olarak görülen spor tesislerinin inşasını gerçekleştirmek,
- Gençlik ve spor faaliyetleri alanında uluslararası ülkelerle ve milletlerarası kuruluşlarla işbirliğine gitmektir (Turkay ve Aydın 2017).

2.3.1. Türkiye’de İlk Spor Faaliyetleri

Binicilik

Binicilik sporu ilk olarak, Türk soyunun ilk devlet olarak kabul ettiği, Çin ülkesinde yaşam sürmüş Chou “Çu” soyunun egemenliği altındaki zamanlarda yapıldığı görülmektedir. Türk soyundan olan hükümdar Hiao’ dan (MÖ 900) bahsederken kronikler, onun muazzam bir at ustası olduğunu belirtmektedirler. Atlar ile çeşitli faaliyetler gerçekleştiren ilk Türk’ ler olmuştur ve tarihe baktığımızda atlar ilk Türk’ ler aracılığıyla evcilleştirilmiştir (<https://tr.wikipedia.org>).

Atıcılık

Atıcılık, geçmişten günümüze Türk’ lerin ilgi odağı olmuştur ve günümüzde de popülerliğini korumaktadır. Ülkemizde Atıcılık ve Avcılık Federasyonu’ nun geçmişi incelendiğinde, Türk’ lerde spor etkinlikleri kapsamında bütün toplumun TİCİ çatısında birleşmeleriyle ortaya çıkar, bununla beraber Atıcılık etkinlikleri TİCİ kapsamında 1923 senesinde faaliyete girer. Takvimler 1936 yılını gösterdiğinde Türk Spor Kanunu ile 1938 tarihli BTGM’ ne dair 3530 sayılı kanununda da atıcılık ve avcılık kapsamı içerisinde gerçekleştirilecek olan etkinliklerin hepsi korunmuştur (<https://www.taf.gov.tr>).

Futbol

Gerek ülkemizde gerekse de dünyada en çok ilgi gören spor dallarından birisi de futboldur. Ülkemizde var olan tüm futbol kulüpleri 1923 yılında Türkiye Futbol Federasyonuna (T.F.F) bağlanmıştır (Semerci 2020).

Atletizm

Türkiye’de 19. yüzyılın sonlarına yaklaşırken Mekteb-i Sultani’ de Fransa’ lı beden eğitimi öğretmeni olan Mösyö Curel’ in müfredat içerisindeki alınan derslerde uygulamaya koymasıyla aktifleştirilen atletizm branşı, 1896 yılında aslı Rum kesimine dayanan ve inşa edilen Tatavla Heraklis Kulübü’ nün (günümüzdeki adıyla Kurtuluş Spor Kulübü olan) atletizm dalında antrenman faaliyetleriyle farklı bir başlangıca geçiş yaptı. 1922 yılında kurulan TİCİ’ nin içerisinde ciddi konuma sahip olan atletizm, böyle bir biçimde bir nevi federasyon yapısı halini aldı. Tarih 5 Eylül 1924’ ü gösterdiğinde Eskişehir ilinde birincisinin düzenlenmeye koyulduğu Türkiye atletizm şampiyonası, yine aynı yıl içerisinde Türkiye, Uluslararası Atletizm Federasyonları

Birliğine üye oldu. Özellikle 2000’li senelerde uluslararası kulvarda başarılarıyla gitgide yükselen bir değer haline gelen Türkiye’de atletizm federasyonu, 2012 yılına gelindiğinde tamı tamına 90 yılını arkasında bırakmış oldu. Aynı sene içerisinde geçmişiyile dünyanın dört bir yanına ün salmış İstanbul ilimiz Dünya Salon Atletizm Şampiyonası’ na ev sahipliği yapan Türkiye Atletizm Federasyonu, yapılan son organizasyonlarda büyük şampiyonalarda başarılı sonuçlar elde etti. Türkiye’deki en fazla ilgi duyulan spor branşlarından olan atletizmde 2019 yılından beri 180binden fazla resmi anlamda (lisanslı) sporcumuz, 1000’ den fazla ise aktif takımlar barınmaktadır. Türkiye Atletizm Federasyonu kapsamında gerçekleştirilen dokuz farklı lig müsabakaları, bunun yanı sıra birçok uluslar arası şekilde uygulanan yıl içerisinde 200’ den fazla etkinlikler bulunmaktadır (<https://www.taf.org.tr>).

Basketbol

Ülkemizin önemli spor federasyonlarından birisi olan Basketbol branşı federasyonunun ilk olarak resmi bir şekilde gerçekleştirilen faaliyetler zinciri 1934 senesinde temelleri atılan Spor Oyunları Federasyonu ile gerçekleştirilmiştir. Bu federasyona başkan olarak atanan ilk önemli kişi Prof. Süreyya GENCA olmuştur. Belli bir zaman aralığında hentbol ve voleybol spor dalları ile birlikte yönetilen basketbol, faaliyetlerin çoğalması ve ilginin giderek artması sonucu takvimler 1959 senesinin Mart ayını gösterince halkın yeterince ilgisini çekerek kurulma aşamasına gelen Türkiye Basketbol Federasyonu ile birlikte diğer branşlardan bağımsız olarak yönetilmeye başlanmıştır. Türkiye Basketbol Federasyonu ilk başkanlık koltuğuna, Türk sporunun unutulmaz efsanelerinden olan ve Türkiye Basketbol Federasyonu’nun inşa edilmesi çalışmalarında ciddi emekleri olan merhum Turgut Atakol getirilmiştir (<https://www.tbf.org.tr>).

Voleybol

Tarihe baktığımızda ilk adımın Voleybol-Eltopu Federasyonu olarak geçtiği ve günümüzde ise Türkiye Voleybol Federasyonu olan bu federasyonun temelleri 1958 yılında atılmaya başlanmıştır. Tarih 28 Ekim 2004’ ü gösterdiğinde bu federasyonumuz özerkliğine kavuşmuş, ülkemizde voleybol branşı adına düzenlenen bütün aktiviteler, resmi etkinlikler bu federasyon tarafından yönetilen ve yürütülen bir kuruluş haline gelmiştir. Ülkemizde kurulan Voleybol Federasyonumuz dünya çapında Uluslararası Voleybol Federasyonu, Avrupa Voleybol Konfederasyonu ve Balkan Voleybol Birliğinin daimi ve resmi üyelerindedir. Federasyonumuzun ana merkezi başkentimiz Ankara’ dadır (<https://www.tvf.org.tr>).

Hentbol

Ülkemizde hentbol branşı ile ilgili gerçekleştirilen ilk faaliyet 1927 senesi ve 1938 seneleri arasında, açık alan hentbolu adı verilen etkinliklerle ortaya çıkmıştır. Ülkemizde resmi anlamda ise gerçekleştirilen ilk açık alan hentbol müsabakası 1938 senesinde gerçekleştirilmiştir. Hentbol Federasyonuna atanan başkan Vedat ABUT göreve getirilmiş olsa da görev süresi kısa sürmüştür. Ardından federasyon Başkanlığını Sayın Fail Gökay'a devralmıştır. İlgili dönemin Gençlik ve Spor Bakanı Ali Şevki EREK ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü görevini sürdüren Talat AKGÜL' ün muhteşem yoğun çabalarıyla tarihin tozlu sayfaları 4 Şubat 1976 senesini gösterdiğinde ülkemizde kurulmuş olan Türkiye Hentbol Federasyonu faaliyetlerine başlamıştır. Yeni kurulan bu federasyonumuza başkan statüsünde atanan ilk kişi, birçok spor dallarında tecrübe ve bilgi sahibiyle yeterli donanımına sahip olan ve bu önemli görevi yerine layıkıyla getireceğine inanılan Yaşar SEVİM getirilmiştir (<https://www.thf.org.tr>).

Okçuluk

Tarihi çok eskilere dayanan okçuluk, savaşlarda atlı silahı amacıyla okun kullanılmasından dolayı okçuluğun kökeninin çok eski çağlara dayandığını söyleyebiliriz (Erişim: okspor.com). Yapılan arkeolojik çalışmalar neticesinde, Mısır ülkesinde Milattan Önce 5000 senesinde ok aletinin avlanma aracılığı vesilesiyle ortaya atıldığı ileri sürülse de birçok tarihçinin bilimsel anlamda yaptığı çalışmalarının sonucunda bu tarihin 25 bin yıl öncesine kadar dayandığı belirtilmektedir. Milattan Önce 1500' lü tarihlerde kökenleri Asurlulara dayanan insanların yay aletinin fazlasıyla geliştirmeleriyle birlikte atıcılara rahat bir şekilde ok atma stili meydana getirmişlerdir. Cumhuriyet Döneminde okçuluk adına gerçekleştirilen ilk önemli faaliyet, o dönemde Baki KUNTER öncülüğünde temellerinin atıldığı Okspor Kurumu ismindeki kulüptür. Gazi Mustafa Kemal Atatürk' ün talimatları çerçevesinde temelleri atılan bahsettiğimiz kulüp, Mustafa Kemal Atatürk' ün vefatının ardından birliğini koruyamadı. İlk kadın okçumuz Betür Diker'dir. Ok atan sporcular, ok atarken kendi sağlıklarını korumaya yönelik gözlük, parmaklık, eldiven ve bunlara benzer kendilerini koruma amaçlı teçhizatları kullanabilirler (<https://www.okspor.com>).

2.4.Spor Taraftarlığında Özdeşleşme

Özdeşleşme, bireyin başka birinin tavır ve tutum ağını içten içe benimseyip kendisine uyarlamasının yanında, kabul gördüğü bir modele göre, kendi davranış, tavır, tutum, düşünce, karar verme olgusunu baştan inşa etmesidir (Gençay ve Karaküçük 2006). Takımla özdeşleşme devamlı

sirkülasyon gösteren bir durumdur ve her sezon farklı bir profil ortaya koymamaktadır (Enginkaya 2014). Özdeşleşme bir kulüp taraftarının psikolojik açıdan bir kulüp ya da sporcu ile alakadar olma durumu veya o kulüp ile bir psikolojik bağlantısının var olduğunu ve kulüple özdeşleşmenin bunların yanında sportif eylemler ortaya koyan sporcularla da özdeşleşme anlamını taşıdığını ifade etmektedir (Wann ve Wiggins 1999). Yanlısı oldukları kulüpleriyle ileri seviyede özdeşleşmiş taraftarlar, kulüplerini bireysel sosyal kimliklerinin içerisinde kabul edebilmektedirler (Karakaya 2019). Ekinci (2018)'de bir kulüple özdeşleşmeyi kulüp taraftarının destek verdiği takımla psikolojik olarak bir ilişki içerisinde hissetmesi olarak ifade etmiştir (Ekinci 2018). Gülle ve ark. (2020)'de takımla özdeşleşmeyi, takım içerisindeki sporcuların birbirleriyle kurmuş olduğu bağı ve takımla kurdukları ruhsal ilişki şeklinde açıklamaktadır (Gülle ve ark 2020). Bir kulüple özdeşleşme, taraftar kitlesinin ruhsal açıdan bir takımla alakadar olma düzeyi veya takımla arasındaki psikolojik ilişkisi olmakla birlikte, takımla özdeşleşme bunların yanı sıra, sportif faaliyetlerde aktif durumda bulunan sporcularla özdeşleşmeyi de ifade etmektedir (Günay ve Tiryaki 2003). Polat ve ark. (2019)' da üst seviyede bir kulüple ya da sporcuya özdeşleşmiş olan bireylerin sıklıkla kulübü veya özdeşleşmiş olduğu sporcuyu kendi şahıslarının bir yankıları şeklinde gördüklerinden dolayı sezgisel, zihinsel ve davranışsal reaksiyonlarının düşük özdeşleşme seviyesini barındıran diğer bireylere göre farklı olduklarını belirtmektedir (Polat ve ark. 2019). Takımla özdeşleşme olgusu bireyin desteklemiş olduğu takımla bir tür ruhsal yani psikolojik ilişkisidir (Wann ve Branscombe 1993). Takımla özdeşleşme, o takıma destek veren kişinin bir bakımdan takımla oluşturduğu psikolojik bağıdır (Aycan ve ark. 2009). Dilbaz ve Karagün (2014)'de takımla ya da bir sporcuya özdeşleşmenin, o takımın taraftarı veya o sporcunun hayranı olan kişinin psikolojik açıdan o takımla ve sporcuya ilgilenme, hayranlık duygusu oluşturma ya da takımla veya sporcuya olan psikolojik ilişkisinin oluştuğu; bu özdeşleşmenin de taraftarların kişiliklerini ortaya koymalarında ciddi derecede etkilediğini ifade etmiştir (Dilbaz ve Karagün 2014). Bir başka ifadeyle özdeşleşme, bireyin bir başka kimsenin tutum ve tavır ağlarını samimi duygularla kabullenip kendisine yordamanın yanında, benimsediği bir modele göre, kendi psikolojik, karar verme ve tavır ve tutum yapısını tekrardan oluşturmasıdır (Gençay ve Karaküçük 2006). Polat ve ark. (2019)'da bir spor kulübü ile özdeşleşmenin, taraftarı olduğu kulüp bakımından bireyin kendi kimliğini ortaya koyması olduğunu ifade etmiştir (Polat ve ark 2019). Özdeşleşme, bir camiaya ya da kuruluşa ait olan ve destek veren üyelerin, alınan karar ve teklifleri onaylama ve kuruluşa birlikte hareket etme, örgütsel tavır ve tutum çeşitlerini özümsemeye yöneltme şeklinde ifade edilmektedir (Karatopak 2019).

2.5. Öz Denetim

Öz-denetim teorisi, alan yazında ruh biliminin gelişimsel, karakter, toplumsal ve klinik bölümlerinde, birçok yapılan incelemelerde yer edinmiş, 19. yy'ın bitiminden şimdiki zamana dek uzanan uzun bir geçmişi olan; eğitim, toplumbilim, sağlık, spor ve kriminoloji bilim dallarının da inceleme hususları arasında kendine yer edinmiş genel geçer bir olgudur (Şubaş 2018).

Öz-denetim, bireyin reddedilen tutum yönelimlerini bölme ve onları eyleme dökmekten vazgeçmesinin yanında içsel bazı duygu durum reaksiyonlarını kontrol altına alma veya tamamen farklılaştırma yeteneğidir (Oaten ve Cheng 2006). Öz-denetim, bireyin kendisi ve etrafı ile uyum düzeyini üst düzeye çıkarması açısından kendisinde değişimler göstermesi ya da konsantre olma niteliği şeklinde belirtilmektedir (Demirel 2017). Öz denetim, içsel reaksiyonları bastırma veya farklılaştırma becerisine ve kabul görmeyen davranış yönelimlerine karşı çıkma ya da o tavır ve tutumlara mani olma yeteneğidir (Aksel 2018). Baumeister ve Vohs (2017)'de öz denetim kavramının, bireyin zihnindeki fikir örüntülerini, hislerini ve tavırlarını emellerine erişmek amacıyla kendini gözetleme zamanını basitleştiren ve sistematik hedef örüntülerine yönelttiğini ifade etmiştir (Baumeister ve Vohs 2007). Öz-denetim, bireyin hedeflerine erişme yolunda göstermiş olduğu fikirlerin, hislerin ve tutumlarının bütününe belirtir (Yücekaya 2018). Başka bir ifade ile öz denetim, yaşamakta olduğumuz yeryüzünü anlamlandırmak, çözümlenmek ve daha ideal dünya düzenine egemen olmak maksadıyla kişinin kedisini yaşadığı ortama uyarlamasıdır (Aslan 2019). Öz denetim, kişinin kendi şahsı ve yeryüzü arasında daha güzel, daha mükemmel, daha elverişli bir uyumun gerçekleşmesi hedefi ile kendini düşünme, davranış bakımından farklılaştırması ve uyum kabiliyeti şeklinde tanımlanmaktadır (Özgül 2017). Öz denetim, bireylerin duygu reaksiyonlarını farklılaştırmak veya kabul görmemekle birlikte kabul edilmeyen tavır ve tutum yönelimlerine engel olma, bu tavır ve tutumlara yönelik aksiyon gerçekleştirmekten kaçınma yeteneği şeklinde ifade edilebilir (Tangney ve ark. 2004). Kızıldaş (2019)'a göre öz denetim insanlara, daha iyi, daha yönlendirilebilir, daha mantıklı ve faydalı biçimde yanıtlar verebilmek için içinde bulunulan zamandaki tepkileri farklılaştırma becerisi şeklinde tanımlanmıştır (Kızıldaş 2019). Kişinin kendi içsel duygularını yönetebilme gayreti şeklinde ifade edilen öz-denetim, kişinintoplumsal ortamına uyum göstermesine hizmet eden ve bu anlamda kişinin kendini değiştirmesi, içerisinde olduğu şartlar açısından kendini konsantre etme kabiliyeti olarak açıklanmaktadır (Tanrıku 2019). Türkön öz-denetimin en kısa ve basit haliyle tanımını şöyle belirtmektedir; bireyin şahsi tavır ve davranışlarını kontrol altına alma yeteneği ve göstermiş olduğu davranışların sonuçlarını kabullenmesidir (Türkön 2019). Öz denetim olgusu sosyal psikolojide kendini

kabullenmek, kendinden hoşnut olmak, kendine yönelik hedefler belirlemek şeklinde ifade edilmektedir (Aydemir 2020). Öz denetimin, bireyin kendi fikirlerini, hislerini ve tavırlarını emellerine erişecek biçimde kontrol altına alma sürecini kolaylaştırdığı ve sistematik gayretlerle yön verdiği kabul görmüştür (Peker 2012).

2.6. Taraftarlık

Taraftar olma; bir gruba aidiyetlik hissetme, bir tarafı desteklemek ve bir bağ oluşturmaktır. Taraftarlık kavramını sportif açıdan açıklayacak olursak; bir spor kulübünün gerçekleştirmiş olduğu tüm ister ekonomik açıdan olsun, isterse de manevi anlamda olsun her konuda desteklerini esirgemeyen, ilgili takımın sunmuş olduğu ve takıma fayda sağlayacak olan hizmet bütünlerini maddi yönden destekleyen, zorluk tanımaksızın, her şeye rağmen kulübe olan aidiyetini gösterme anlamında saha içi ve dış saha müsabakalarında takımını asla yalnız bırakmayan ve ilgili takımın asıl pazarını temsil eden kitlelere verilen isimdir (Özen ve ark. 2013). Bunu sporun içerisinde açıklayacak olursak; kulüp sporcularının, yöneticilerinin hatta kulübe ait olan tüm kişilerle ve öğelerle kendisini özdeşleştirmiş olan, tutmuş oldukları takımlara her konuda arka çıkan bireyler şeklinde tanımlayabiliriz (Gülle 2018). Redden ve Steiner (2000)' despor taraftarlarını, çeşitli derecelerde fanatikliğe sahip kişiler olarak tanımlamışlardır (Redden ve Steiner 2000). Önal (2014)'te yaptığı çalışmada taraftarlık olgusunun spor pazarlamasında yani sporun ekonomik boyutunda ana konulardan biri olduğunun bilim adamları tarafından analiz edildiğini söylemiştir (Önal 2014). Tarafta, duygusal olarak spor olayına bağlanmış tüketicidir (Paksoy 2014). Başka bir pencereden değerlendirdiğimizde taraftar olma kavramı, sözcük anlamı bakımından taraf tutma, tarafsız olmama, taraf olduğu takıma destek verme, ilgili takımla kendini özdeşleştirme anlamlarını çağrıştırmaktadır. Sosyolog olan bilim insanları taraftar olgusunu; futbol taraftarları açısından, kulüplerin ekonomisi açısından en küçük yapı taşları ama aynı zamanda en önemli yapı taşları ve takımların yeniden canlanmaları açısından olmazsa olmaz bir topluluk biçiminde belirtilmektedir (Sivrikaya 2015). Genel anlamda taraftar, “yandaş” ve “yan tutan” anlamlarında kullanılır. Sportif anlamda ise taraftar kavramı; takımla herhangi bir şekilde bağı olan, takıma ilgi duyan ve ilgi gösteren, kulübe destek veren kişilerdir (Arıkan 2000). Herhangi bir spor taraftarı (sport fan), bir sor, sporcu ya da takımla ilgilenen ve izleyen bireyleri ifade eder (Günay ve Tiryaki 2003). Taraftarlık ise bireylerin kendilerini takıma veya oyunculara adama derecesi olarak ifade edilmiş (Aycan ve ark 2009). Genel bir tanım yapacak olduğumuzda ise taraftarlık olgusu; iki taraftan

birini destekleyen, tarafsız olmayan kişilerdir diyebiliriz. Gençay ve Karaküçük (2006) taraftarı, bir takım sporcularının temsilini üstlendiği her türlü değer bütünlerine bağlı olan, takımların gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlere ekonomik anlamda destek çıkan bireyler olarak tanımlamışlardır (Gençay ve Karaküçük 2006). Taraftar, sporcuların temsil ettikleri değerlere bağlanan, kulüplerinin faaliyetlerini maddi ve manevi olarak destekleyen kişidir (Polat ve ark 2019). Türk Dil Kurumu'na göre taraftar kavramı “sporunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe veya bayrağa bağlı kimse” olarak tanımlanmaktadır (Karatopak 2019).

2.6.1. Seyirci

Yaşamış olduğumuz çağda çoğu birey spor müsabakalarını gerek kendi giderek yerinde izlemekte gerekse de çeşitli yayın organları aracılığıyla takip etmekle birlikte fırsat bulduğu zamanlarda hatta spor yapmak için günün belirli saatlerini sadece spor yapmak için planlamakta ve sporu bir meslek haline getirerek yaşamlarını sürdürmektedirler (Paksoy 2014). Günümüzde spor branşlarının karşılaştırması yapıldığında ise, özellikle futbol müsabaka izleyiciliğinin spor alanında diğer branşlara oranla en fazla gerçekleştirilen bir aktivite olduğunu söylemek kaçınılmazdır (Paksoy 2014). Karakaya (2019)'da spor seyircisini, gerçekleştirilen herhangi bir spor müsabakasını gidip o atmosferi canlı bir biçimde takip eden veya çeşitli medya aracılığı yoluyla hem işitsel hem de görsel açıdan izleyen kişiler olarak ifade etmektedir (Karakaya 2019). Seyirci (sport spectator) bireylerin yaşamış olduğu o anda bir spor olayını görsel olarak ve işitsel olarak takip eden kişiler olarak tanımlanır (Günay ve Tiryaki 2003). Tarafsız bir spor seyircisi, serbest zamanlarında spor gündemini takip eden bireyler şeklinde ifade edilmektedir (Ayca ve ark 2009). Sporun asıl pazarı şeklinde tanımlanan seyirci kavramı; bir spor olayında karşılaşmayı yerinde takip eden, plan ve programı belirlenmiş spor müsabakalarının gerçekleştiği konumda bulunarak, olayı yerinde ve zamanında gören ve aynı reaksiyonu gösteren birey şeklinde ifade edilmektedir (Dilbaz ve Karagün 2014). Spor seyircisi, bireysel olarak veya çeşitli medya yoluyla müsabakaları yerinde veya canlı olarak takip eden kimseler şeklinde açıklanmaktadır (Polat ve ark 2019).

Birçok araştırmacı spor seyircisi olmakla spor taraftarı olmanın farklı olduğunu belirtmiştir. Seyirci olmanın takıma destek olma zorunluluğu hissi vermediği yapılan tanımlarda ortadadır. Seyirci, spor müsabakalarını, spor olaylarını, spor gündemini kimi zaman yerinde takip eden, kimi zaman ise medya yoluyla takip eden kişilerdir. Taraftar kavramına baktığımızda ise, kişinin desteklemiş olduğu takıma bir aidiyetlik hissetmesi, kendisini takımıyla tamamen özdeşleştirdiği

zaman adeta takımın bir parçası olarak görmesi şeklinde bir tanım yapılabilir. Gençay ve Karaküçük (2006)'da bu durumu şu şekilde açıklamaktadır; spor seyircisi olmak ile spor taraftarı olmanın ayırımı bireylerin kendilerini takıma ya da takımda bulunan oyunculara adama derecesi ile tespit edilmektedir (Gençay ve Karaküçük 2006). Bunun yanı sıra bir spor seyircisinin, herhangi bir sportif olayı yalnızca gözlemlemekten, önemli derecede bir takımla veya sporcuyla özdeşleşmiş taraftarlara doğru kategorize edildiği de alan yazında mevcuttur (Gençay ve Karaküçük 2006).

2.6.2. Taraftar Türleri

Spor, taraftarı olduğu takım ve oyuncu şeklinde birbirlerinden ayırmış gibi görünse de spor müsabakaları tüm spor hayranlarını bir araya getiriyor demek kaçınılmazdır (Kılıç 2020). Bir araya gelen birçok spor sever yaş, cinsiyet, sosyo-demografik özellikler, dil, din, ırk bakımından farklılıklar gösterirler. Bunların yanı sıra şiddete eğilimli olanlar, saldırgan davranışlar barındıranlar, sürekli spor müsabakası izleyenler ve ara sıra izleyenler, kimileri heyecanlı bir şekilde kimileri sakin bir tavır sergileyerek izleyenler ve bunlara daha birçok örnek verebileceğimiz taraftar türlerinden bahsetmek mümkündür. Bazı araştırmacılar taraftarları gruplandırmaktadırlar.

Sivrikaya (2015) taraftarları şu şekilde açıklamaktadır; kendisine benimsedikleri kulüple çok güçlü bir bağ oluşturan taraftarlar ve o anki yani müsabaka esnasındaki atmosfere, takımın başarı durumuna göre takımı sahiplenen taraftarlar olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grupta bulunan taraftarlar, kendisine benimsemiş oldukları kulübe besledikleri içsel hislerle verdikleri anlam bakımından diğerlerine göre daha bağlı olmakta ve taraftarı oldukları takıma daha fazla ilgi göstermektedirler. Taraftarı olmayı tercih ettikleri takıma, her ne durum olursa olsun, hatta yıllar boyunca takımı başarısızlık gösterse dahi onun başarısı göstermesini sabırla bekleyip sadık kalmayı tercih etmektedirler (Sivrikaya 2015). Diğer yani ikinci grupta bulunan taraftarlar ise, birinci gruba oranla duygusal anlamda takıma biraz daha az bağlılık göstermektedirler.

Teoman (2001), futbol branşı açısından taraftarları üç farklı grupta incelemekte ve bu konuda bazı bilgiler vermektedir. Birinci taraftar grubu, futbol ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmayan kişilerdir. Bu bireyler, bazı durumlarda şiddete yol açabilmektedirler. İkinci taraftar grubu, futbol bilgisi birinci gruba göre biraz iyi olan gruptur yani çok azda olsa futbol hakkında bilgiye sahip olan kişilerdir. Yalnız bu taraftar grubuna ait olup da futbol topunun ayağına dahi değmemiş olan kişilerin olduğundan bahsedilmektedir. Bu gruptaki bireyler genelde futbol

müsabakalarını izlemeyi tercih eden bireylerdir. Bir diğer grup olan üçüncü taraftar grubu, geçmişte futbol ile alakadar olmuş, birinci ve ikinci gruplarla karşılaştırıldığında daha bilinçlidir denilebilir. Bu taraftar ayrımı, genel anlamda taraftarların futbolla alaka düzeyleri açısından ortaya konmuştur (Teoman 2001).

Sutton ve ark. (1997), taraftar gruplarını tuttıkları takımlarıyla özdeşleşme düzeyleri açısından kademeler biçiminde açıklayarak ve bu kademelere düşük, orta ve yüksek seviye olmak üzere üç ana başlık etrafında değerlendirmiştir. Takımla alçak yani düşük seviyede özdeşleşme gösteren taraftar gruplarının oynanan müsabakadan diğerlerine oranla daha fazla haz duyduklarını, bu taraftar grubu açısından müsabakanın zevk verici tarafının daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Takımla orta düzeyde özdeşleşme gösteren taraftarlar, taraftarı oldukları takımın armasını veya takımın renkleriyle aynı renkte olan kıyafetleri giydiklerini belirtmektedir. Takımla yüksek düzeyde özdeşleşme gösteren taraftarların ise, gerek zamanları gerek de ekonomik açıdan imkan buldukları sürece kendilerini taraftarı oldukları takıma adeta adadıklarını tespit etmiştir (Sutton ve ark. 1997).

2.7. Sporda Saldırganlık ve Şiddet

2.7.1. Şiddet

Şiddet, insanoğlunun varoluşundan itibaren ortaya çıkmış ve günümüzde hala var olan ve gelecekte hep var olacak bir olgudur diyebiliriz. Kökeni insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Şiddet, insanoğlunun bir tür içsel duygusudur. Şiddetin ne zaman, hangi koşullarda, hangi duygu durumunda ortaya çıkacağı kişiden kişiye değişebilen bir durumdur. Bazı insanlar şiddetten haz aldığı için, bazı insanlar öfke kontrolünü sağlayamadığı için, bazı insanlar anksiyete bozukluğundan dolayı ve bu gibi birçok örnekler vererek bireyden bireye değişen biçimlerde ortaya çıkan bir kavramdır. Bundan kaynaklı toplumsal dengeyi bozduğunu söylemek kaçınılmazdır.

Şiddet, anlam bakımından kişilere ya da toplumlara istemedikleri ve kabul etmedikleri herhangi bir biçimde davranış göstermektir. Yani bireylere fiziki bir müdahale, en yalın haliyle psikolojik baskı veya şiddet, sözel anlamda hakaret etmek diyebiliriz. Yabancı alan yazın incelendiğinde şiddet, örneğin Fransızcada, violence; “bireye, güç ya da birey üzerinde baskı oluşturarak istemediği bir durumu yaşatmak ya da yaşattırmak; şiddet uygulama davranışı, baskı kurma, saldırı, kaba kuvvet, fiziki veya ruhsal açıdan canını yakma ya da işkence, fiziksel olarak temasta bulunma ve yaralama şeklinde” tanımlanmaktadır (Aydın 2019).

Bunların yanında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) dünya genelinde her sene, 1.6 milyonu aşkın kişinin şiddete maruz kalması sonucunda yaşamına son verdiğini, bunun yanı sıra bireyler üzerinde şiddetin fiziksel, cinsel, üreme yolları, bilişsel ve psikolojik sorunlar yaşamaya başladığını ifade etmektedir (Sivrikaya 2015).

Şiddet olgusunu ortaya çıkaran temel unsurları değerlendirecek olduğumuzda;

Şiddet kavramını meydana getiren, şiddeti içerisinde barındıran davranışlara yol açan genel ve özel unsurları aşağıdaki gibi kendi aralarında kategorize edebiliriz:

- Kişisel Unsurlar

- 1) Sosyal olmayan tutumların varlığı,
- 2) Zeka seviyesinin düşük olma durumu (özellikle sözel zeka becerisinin düşük olması),
- 3) Hiperaktif olma durumu/odaklanma sorunu”,
- 4) Öğrenme güçlüğü çekme durumu,
- 5) Psikomotor becerilerinin yeterli olmaması,
- 6) Doğum öncesi ve sonrası bireye etki eden dış etmenlerin yan etkileri,
- 7) Düşük seviyede bazı normal olmayan durumlar.

- Aileye İlişkin Unsurlar

- 1) Ailelerin denetim açısından dikkatsiz olmaları,
- 2) Çocukların toplumsallaşmalarında ailelerin katılımının yeterli olmaması,
- 3) Ailelerin disiplinin uygulamalarında yeterli olmamaları,
- 4) Ebeveynler arasında duyarsız tutumların olması,
- 5) Ailelerin çocuklarına kötü davranışlar sergilemeleri ya da onları arka plana atmaları,
- 6) Aile içerisinde, kadın erkek arasında evlilik ilişkilerinin güçlü olmaması, anne ve babanın boşanmaları ve birbirlerinden ayrılmaları ve bunlara benzer unsurlar oluşturmaktadır.

Eğitim Öğretimin görüldüğü okullarla ilişkisi açısından meydana gelen sosyal unsurlar kapsamında değerlendirilebilir faktör çokluğu şöyle ifade edilebilir:

- 1) Zarar verici nitelik taşıyan silah ögesinin var oluşu ya da silahlara kolay bir şekilde erişebilme,
- 2) Vücuda ciddi zararlar veren uyuşturucu maddelerine erişebilme ve onları kullanmaya başlama,

- 3) Şiddet olgusunun toplumda yaygınlık durumu,
- 4) Arkadaş ortamlarının kötü olması ve suç işlemeye meyilli olma durumu,
- 5) Toplumumuzda önemli yer edinen televizyon, radyo internet vb. gibi araçların olumsuz yansımaları,
- 6) Üst seviyelere ulaşan mevsimsel nüfus oranı varlığı ve maddi sorunlar,
- 7) Saldırganlık barındıran davranışların normal bir davranış gibi yansıtılmasını sağlayan bir kültürel yapının var olması gibi durumlardır (Aydın 2019).

2.7.2. Sporda Şiddet

Sporda şiddet olgusu, vücudun herhangi bir bölümüne zarar vermek amacıyla gerçekleştirilen davranış örüntüsü şeklinde tanımlanabilir (Aydın 2019). Sporda şiddete yol açan durumları birçok etmen açısından düşünmek gerekir. Bunlar:

- Taraftarlar,
- Antrenörler,
- Kulüp yöneticileri,
- Sporcular,
- Müsabakanın skoru,
- Müsabakanın önemi,
- Takımın liderliğe veya düşmemeye oynaması durumu,
- Takımlar arasındaki sorunlar ve bunlara benzer bazı etmenler.

Genelde spor müsabakalarında şiddet eylemi duygu kontrolünü kaybetmekten kaynaklanır. Taraftarlar takımla veya sporcuyla kendisini aşırı derecede özdeşleştirmişse rakip taraftarların kendisinin taraftarı olduğu takıma veya sporcuya herhangi olumsuz bir söylemde bulunması kişide şiddet olgusunu tetikler. Bunların yanı sıra antrenörlerin veya kulüp yöneticilerinin sergiledikleri tavırlar da hem kendilerinde hem de taraftarlarda şiddet algısını tetiklemektedir. Bunların yanında en önemli olarak değerlendirebileceğimiz durum müsabakanın önemidir. Eğer takım liderliğe oynuyorsa herkes hem bilişsel olarak hem de fiziksel olarak gergin olacaktır ve tabiri caizse patlamaya hazır bir bomba gibi ufacık bir kıvılcım şiddet olgusunun ortaya çıkmasına sebep olabilecektir. Aynı zamanda eğer takım düşme potasında ise yine sporcular ve taraftarlar gergin bir vaziyette olacaktır ve onlar için de aynı şey geçerli olacaktır.

2.7.3. Saldırganlık

Saldırganlık kavramı sözcük anlamı bakımından karşıdaki bireye fiziksel ya da psikolojik açıdan zarar verme niyeti barındıran tüm davranış örüntüleri şeklinde ifade edilirken, hem kişilerin ikili ilişkilerinde birbirlerine karşılıklı olarak küçük düşürücü söylemlerde bulunmasıyla; hem de milyonlarca insanın öldürüldüğü savaşlarda görüldüğü biçimiyle meydan gelmesiyle birlikte araştırmacılar dünya tarihi kadar köklü bir geçmişe sahip bir kavram olduğu ifade edilmektedir (Gümüştül 2016). Saldırganlık, kökeni Latince'den gelen bir kavram olmakla birlikte bir durum karşısında tutum sergilemek yani bir duruma tepki göstermek anlamı taşımaktadır. Saldırganlık, başka insanlara veya objelere yönelik zarar verme amacı taşıyan tavır ve tutum örüntüleridir (Demir 2020). Saldırganlık kavramı, genel anlamıyla diğer bireylere zarar vermek, incitmek, yaralamak amacıyla bir birey ya da bir grup tarafından ortaya konulan tavır ve tutumlar şeklinde de ifade edilebilir (Şeker 2011). Saldırganlık davranışını bazı kişiler bünyelerinde barındırırken bazıları ise sonradan öğrenebilmektedir. Bu da bize saldırganlık davranışının sonradan öğrenilebilir olduğunu göstermektedir. Saldırganlık, kötü düşünceler içerisinde olma, karşıdaki birey ya da bireyleri yıpratma maksadıyla insanlara karşı direkt hedef alma biçimiyle teçhizatlı veya teçhizatsız bir şekilde bir eylem gerçekleştirme, bireyin iç dünyasında bulunan düşünce, tavır ve tutumlarını dış etmenlerin göğüs germelerine karşı, zoraki güçle karşıda bulunan kişiye fiziksel ya da psikolojik olarak kabullendirme gayesi gösteren, diğer insanları incitme, kırma amacıyla tasarlanan her türlü aksiyon ve davranış örüntüleridir (Beşkat 2016).

2.7.4. Sporda Saldırganlık

Spor müsabakalarında kişilerin saldırganca davranışları çeşitli nedenlere dayanmaktadır. Kişilerin taraftarı olduğu takım skor olarak geride olduğu zaman skoru kendi takımlarının lehine çevirmek amacıyla rakip üzerinde psikolojik bir baskı oluşturmak için veya rakibe gözdağı vermek için saldırganca davranışlar sergilenebilir. Bunun tam aksine müsabakada bireylerin taraftarı oldukları takım az farkla önde olduğu zaman ve müsabakanın böyle bitmesini sağlamak amacıyla kişiler yine rakip üzerinde bir baskı oluşturmak için saldırganca davranışlarda bulunabilirler. Herne koşullarda olursa olsun bireyleri saldırganlığa iten davranışlar sporun doğasına aykırıdır ve fair play açısından etik kabul edilmemektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, genel tarama modelinde bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Araştırma amacı kapsamında betimsel modelde kurgulanmıştır. Bir konudaki herhangi bir olayı tasvir etmeyi amaçlayan araştırmalar, betimsel araştırmalar olarak nitelendirilmektedir (Tokay Argan vd. 2008; Erdoğan, 1998). Bu araştırma kapsamında spor taraftarı fanatizm ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim ölçekleri aracılığıyla, katılımcıların fanatizm ve sporda karşıt görüşe saygı düzeyleri betimlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreninde mevcut olan taraftarlardan, 2021 yılında Hatay ilinde bulunan rastgele farklı taraftarlardan seçilmiş 301 taraftara ulaşılmıştır.

Araştırmanın örneklemini ise, gönüllü katılım esasına göre, çeşitli sosyal medya platformları aracılığı ile iletişime geçilen, toplamda 301 kadın ve erkek spor taraftarı olan katılımcılar oluşturmuştur.

Anketler, gönüllü taraftarlardan, 2021 yılı Nisan, Mayıs ve Haziran ayı içerisinde doldurulmuştur.

3.3. Veri toplama yöntemi ve ölçüm düzeyi

Bu araştırmada, veri toplama yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin sorgulandığı (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, taraftarlık düzeyi, gelir düzeyi ve ilgi duyulan spor türü) birinci bölüm ve fanatizm tutumlarının sorgulandığı (Spor Taraftarı Fanatizm Ölçeği) ikinci bölüm ve sporda karşıt görüşe olan tutumun sorgulandığı (Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği) olmak üzere, toplam üç ana bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır (Ek: 1, 2, 3, 4). Anket uygulanmadan önce, araştırmada kullanılan ölçekler için etik kurul kararı ve ölçekleri geliştiren araştırmacılardan izin alınmıştır. Katılımcılara

araştırmada elde edilecek verilerin, araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacağının beyan edilmiş ve katılımcılar, araştırmaya gönüllü katılım dikkate alınarak dahil edilmiştir.

Ölçeklerdeki ifadelerin değerlendirilmesinde, ölçüm düzeyi olarak dört puanlı ve beş puanlı Likert tipi aralıklı (1= kesinlikle katılıyorum – 4 = hiç katılmıyorum ve 1= hiç katılmıyorum – 5 = tamamen katılıyorum) ölçekten faydalanılmıştır.

3.4.Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Spor Taraftarı Fanatiklik Ölçeği; Bu araştırmada katılımcıların fanatiklik tutumlarını ölçmek için Taşmektepligil, ankaya ve Tunç (2015) tarafından geliştirilen 13 ifade ve iki (2) alt boyuttan oluşan Spor Taraftarı Fanatiklik Ölçeği kullanılmıştır. Taşmektepligil ve arkadaşları (2015) yaptıkları çalışmada, şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi alt boyutunun 1.5.7.8.9.11.12. ve 13. ifadelerden, Kurumsal Aidiyet alt boyutunun ise 2.3.4.6. ve 10. ifadelerden oluştuğunu belirlerken, ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısını ise .875 olarak tespit etmişlerdir.

Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği; Bu araştırmada katılımcıların sporda karşıt görüşe saygı tutumlarını ölçmek için Gülle (2015) tarafından geliştirilen 15 ifade ve iki (2) alt boyuttan oluşan Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği kullanılmıştır. Gülle (2015) yaptığı çalışmada, Rakibe Yönelik Nefret alt boyutunun 1.2.3.4.5. ve 10. ifadelerden, Rakibe Yönelik Saygı alt boyutunun ise 6.7.8.9.11.12.13.14. ve 15. ifadelerden oluştuğunu tespit ederken, ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı ise .80 olarak saptamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri üzerinde, ilk olarak, ortalama, standart sapma, frekans/yüzde, normal dağılım testi, (Kolmogorov-Smirnov test), gibi betimsel istatistikler yapılmıştır. Normal dağılım testi sonuçlarına göre cinsiyet (Ek: 4), eğitim durumu (Ek: 5), taraftarlık düzeyi (Ek: 6), gelir düzeyi (Ek: 7), ilgi duyulan spor türü (Ek:8) ve yaş bağımsız değerkenleri açısından, verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Bundan dolayı araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla ikili karşılaştırmalarda t-testi (Mann-Withney U Test), oklu karşılaştırmalarda varyans analizi (Kruskal Wallis H Test) değerkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek için ise, korelasyon testi

(Spearman Correlation Test) kullanılmıştır. Varyans analizi testinden sonra anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan, ikili karşılaştırmalardan kaynaklanabilecek tip I hatayı önlemek için bonferroni düzeltme yöntemi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi (0.05) varyans analizi testinden sonra yapılan Mann-Withney U testi miktarına bölünmüş ve 3 kategorili değişkenler için anlamlılık düzeyi 0.016 olarak belirlenmiştir. Araştırma verilerinin analizinde, IBM SPSS 22.0 paket programından faydalanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümünde araştırma kapsamında toplanan veriler üzerinde yapılan analizlerin sonuçlarına ilişkin bulgular sunulmuştur. Ayrıca araştırmaya dahil edilen katılımcıların, demografik özelliklerine ilişkin analiz sonuçları da bu bölümde raporlanmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların yaş ortalaması 26.46 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ait istatistiksel dağılımlar

Cinsiyet	N	%	Eğitim Durumu	N	%
1. Kadın	150	49.8	1. Lise ve altı	67	22.3
2. Erkek	151	50.2	2. Üniversite ve üstü	234	77.7
<i>Toplam</i>	<i>301</i>	<i>100.0</i>	<i>Toplam</i>	<i>301</i>	<i>100.0</i>
Taraftarlık Düzeyi			Gelir Düzeyi		
1. Seyirci	160	53.2	1. Düşük	33	11.0
2. Taraftar	95	31.6	2. Orta	242	80.4
3. Fanatik / Holigan	46	15.3	3. Yüksek	26	8.6
<i>Toplam</i>	<i>301</i>	<i>100.0</i>	<i>Toplam</i>	<i>301</i>	<i>100.0</i>
İlgi Duyulan Spor Türü					
1. Takım sporları	231	76.7			
2. Bireysel sporlar	70	23.3			
<i>Toplam</i>	<i>301</i>	<i>100.0</i>			

Çizelge 1 incelendiğinde, katılımcıların % 49,8'inin kadın, % 50,2'sinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 22,3'ünün lise ve altı öğretim programlarından mezun olduğu, % 77,7'sinin ise üniversite ve üstü öğretim programlarından mezun olduğu belirlenmiştir. Taraftarlık düzeyi değişkenine göre dağılım, % 53,2 ile seyirci, % 31,6 ile taraftar, % 15,3 ile fanatik / holigan şeklinde gerçekleşirken, gelir düzeyi değişkenine göre dağılım, % 11,0 ile düşük, % 80,4 ile orta ve % 8,6 ile yüksek şeklinde gerçekleşmiştir. Katılımcıların % 76,7'sinin takım sporlarına, % 23,3'ünün ise bireysel sporlara ilgi duyduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik t-testi sonuçları çizelge 2'de sunulmuştur.

Çizelge 2. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p																														
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	Kadın	150	167.89	25183.00	8792.000	.001																														
	Erkek	151	134.23	20268.00			Kurumsal Aidiyet	Kadın	150	175.37	26305.50	7669.500	.001	Erkek	151	126.79	19145.50	Rakibe Yönelik Nefret	Kadın	150	130.97	19645.50	8320.500	.001	Erkek	151	170.90	25805.50	Rakibe Yönelik Saygı	Kadın	150	168.22	25232.50	8742.500	.001	Erkek
Kurumsal Aidiyet	Kadın	150	175.37	26305.50	7669.500	.001																														
	Erkek	151	126.79	19145.50			Rakibe Yönelik Nefret	Kadın	150	130.97	19645.50	8320.500	.001	Erkek	151	170.90	25805.50	Rakibe Yönelik Saygı	Kadın	150	168.22	25232.50	8742.500	.001	Erkek	151	133.90	20218.50								
Rakibe Yönelik Nefret	Kadın	150	130.97	19645.50	8320.500	.001																														
	Erkek	151	170.90	25805.50			Rakibe Yönelik Saygı	Kadın	150	168.22	25232.50	8742.500	.001	Erkek	151	133.90	20218.50																			
Rakibe Yönelik Saygı	Kadın	150	168.22	25232.50	8742.500	.001																														
	Erkek	151	133.90	20218.50																																

*P<0.05; N (301)

Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, cinsiyet değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Withney U testi sonucunda, cinsiyet değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi (U=8792.000, p<0.05), kurumsal aidiyet (U=7669.500, p<0.05), rakibe yönelik nefret (U=8320.500, p<0.05) ve rakibe yönelik saygı (U=8742.500, p<0.05) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir.

Eğitim durumu değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik t-testi sonuçları çizelge 3’te sunulmuştur.

Çizelge 3. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	Eğitim Durumu	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p																										
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	Lise ve altı	67	136.78	9164.50	6886.500	.127																										
	Üniversite ve üstü	234	155.07	36289.50			Kurumsal Aidiyet	Lise ve altı	67	152.72	10232.00	7724.000	.854	Üniversite ve üstü	234	150.51	35219.00	Rakibe Yönelik Nefret	Lise ve altı	67	160.79	10773.00	7183.000	.294	Üniversite ve üstü	234	148.20	34678.00	Rakibe Yönelik Saygı	Lise ve altı	67	159.89
Kurumsal Aidiyet	Lise ve altı	67	152.72	10232.00	7724.000	.854																										
	Üniversite ve üstü	234	150.51	35219.00			Rakibe Yönelik Nefret	Lise ve altı	67	160.79	10773.00	7183.000	.294	Üniversite ve üstü	234	148.20	34678.00	Rakibe Yönelik Saygı	Lise ve altı	67	159.89	10712.50	7243.500	.342								
Rakibe Yönelik Nefret	Lise ve altı	67	160.79	10773.00	7183.000	.294																										
	Üniversite ve üstü	234	148.20	34678.00			Rakibe Yönelik Saygı	Lise ve altı	67	159.89	10712.50	7243.500	.342																			
Rakibe Yönelik Saygı	Lise ve altı	67	159.89	10712.50	7243.500	.342																										

*P<0,05; N (301)

Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, eğitim durumu değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Withney U testi sonucunda, eğitim durumu değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi (U=6886.500, p>0.05), kurumsal aidiyet (U=7724.000, p>0.05), rakibe yönelik nefret (U=7183.000, p>0.05) ve rakibe yönelik saygı (U=7243.500, p>0.05) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır.

Taraftarlık düzeyi değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik t-testi sonuçları çizelge 4’te sunulmuştur.

Çizelge 4. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının taraftarlık düzeyi değişkenine göre varyans analizi sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Taraftarlık Düzeyi	N	Sıra ort.	s d	χ^2	p	(I-J)
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	1. Seyirci	160	163.65				
	2. Taraftar	95	155.53	2	20.944	.001	1-3, 2-3
	3. Fanatik / Holigan	53	98.07				
Kurumsal Aidiyet	1. Seyirci	160	181.04				
	2. Taraftar	95	142.81	2	67.129	.001	1-2, 1-3, 2-3
	3. Fanatik / Holigan	53	63.42				
Rakibe Yönelik Nefret	1. Seyirci	160	131.14				
	2. Taraftar	95	151.09	2	37.498	.001	1-3, 2-3
	3. Fanatik / Holigan	53	219.88				
Rakibe Yönelik Saygı	1. Seyirci	160	159.03				
	2. Taraftar	95	160.72	2	16.615	.001	1-3, 2-3
	3. Fanatik / Holigan	53	103.01				

*P<0,05; **P<0,016; N (301)

Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, taraftarlık düzeyi değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda, taraftarlık düzeyi değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi χ^2 (sd=2, n=301)=20.944, p<0.05), kurumsal aidiyet χ^2 (sd=2, n=301)=67.129,

$p < 0.05$), rakibe yönelik nefret $\chi^2(sd=2, n=301)=37.498, p < 0.05$) ve rakibe yönelik saygı $\chi^2(sd=2, n=301)=16.615, p < 0.05$), alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Gelir düzeyi değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik t-testi sonuçları çizelge 5'te sunulmuştur.

Çizelge 5. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının gelir düzeyi değişkenine göre varyans analizi sonuçları

	Gelir Düzeyi	N	Sıra ort.	s d	χ^2	p	(I-J)
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	1. Düşük	33	155.65				
	2. Orta	242	150.58	2	0.115	.944	
	3. Yüksek	26	149.00				
Kurumsal Aidiyet	1. Düşük	33	152.26				
	2. Orta	242	153.56	2	2.458	.293	
	3. Yüksek	26	125.58				
Rakibe Yönelik Nefret	1. Düşük	33	139.88				
	2. Orta	242	150.39	2	1.918	.383	
	3. Yüksek	26	170.83				
Rakibe Yönelik Saygı	1. Düşük	33	169.73				
	2. Orta	242	147.01	2	2.665	.264	
	3. Yüksek	26	164.38				

* $P < 0,05$; N (301)

Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, gelir düzeyi değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda, gelir düzeyi değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi $\chi^2(sd=2, n=301)=0.115, p > 0.05$), kurumsal aidiyet $\chi^2(sd=2, n=301)=2.458, p > 0.05$), rakibe yönelik nefret $\chi^2(sd=2, n=301)=1.918, p > 0.05$) ve rakibe yönelik saygı $\chi^2(sd=2, n=301)=2.665, p > 0.05$), alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır.

İlgi duyulan spor türü değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik t-testi sonuçları çizelge 6'da sunulmuştur

Çizelge 6. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarının ilgi duyulan spor türü değişkenine göre karşılaştırılması

	İlgi Duyulan Spor Türü	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi	Takım sporları	231	148.01	34190.50	7394.500	.275
	Bireysel sporlar	70	160.86	11260.50		
Kurumsal Aidiyet	Takım sporları	231	142.47	32911.50	6115.500	.002
	Bireysel sporlar	70	179.14	12539.50		
Rakibe Yönelik Nefret	Takım sporları	231	157.13	36297.50	6668.500	.026
	Bireysel sporlar	70	130.76	9153.50		
Rakibe Yönelik Saygı	Takım sporları	231	143.72	33200.00	6404.000	.008
	Bireysel sporlar	70	175.01	12251.00		

*P<0,05; N (301)

Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında, ilgi duyulan spor türü değişkenine göre, anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan Mann-Withney U testi sonucunda, ilgi duyulan spor türü değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi (U=7394.500, p>0.05) alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilemezken, kurumsal aidiyet (U=6115.500, p<0.05), rakibe yönelik nefret (U=6668.500, p<0.05) ve rakibe yönelik saygı (U=6404.000, p<0.05) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların yaş değişkeni ile taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumları arasındaki ilişkinin tespitine yönelik olarak yapılan korelasyon testi sonuçları çizelge 7’de sunulmuştur.

Çizelge 7. Katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumları ile yaş değişkeni arasındaki korelasyon testi sonuçları

	Yaş	ŞYDEE	Kurumsal Aidiyet	Rakibe Yönelik Nefret
ŞYDEE	-.033			
Kurumsal Aidiyet	-.028	.453**		
Rakibe Yönelik Nefret	-.066	-.565**	-.399**	
Rakibe Yönelik Saygı	-.006	.450**	.280**	-.246**

*P<0,05; **P<0,01; N (301) ŞYDEE (Şiddete Yönelik Düşünce ve Eylem Eğilimi)

Yaş değişkeni ile bağımlı değişkenler arasında, anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan spearman korelasyon testi sonucunda, katılımcıların yaş değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi ($r = -.033$; $p > 0.05$), kurumsal aidiyet ($r = -.028$; $p > 0.05$), rakibe yönelik nefret ($r = -.066$; $p > 0.05$) ve rakibe yönelik saygı ($r = .006$; $p > 0.05$) alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu ($r = -.565$; $p < 0.01$) arasında, istatistiksel olarak orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu ($r = .450$; $p < 0.01$) arasında ise, istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu ($r = -.399$; $p < 0.01$) arasında, istatistiksel olarak orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu ($r = .280$; $p < 0.01$) arasında ise, istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

5. TARTIŞMA

Çizelge 2'ye bakıldığında cinsiyet değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre sıra ortalamaları değerlerine ilişkin sonuçlar, kadın katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet ve rakibe yönelik saygı alt boyutlarında sıra ortalamalarının, erkek katılımcılara nazaran daha yüksek çıktığını, rakibe yönelik nefret alt boyutunda ise erkek katılımcıların sıra ortalamasının kadın katılımcılara göre daha yüksek çıktığını göstermektedir (Bkz. Çizelge 2). Bu durumu kadınların şiddete yönelik eylem ve düşüncelerinde erkeklere nazaran daha toleranslı olduğu, kurumsal aidiyet duygularının daha yüksek olduğu ve rakip taraftarlarına karşı daha saygılı bir tutum içerisinde oldukları şeklinde yorumlarken, erkeklerin ise rakiplerine karşı daha fazla nefret tutumu sergiledikleri şeklinde yorumlayabiliriz. Nitekim Alsarraf (2020) yaptığı çalışmada, cinsiyet değişkenine göre, taraftarların fanatiklik ölçeği alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları farklılık göstermektedir. Güllü ve ark. (2020)' de yaptığı çalışmada öğrencilerin karşıt görüşe saygı ve öz denetim ölçeğinin iki alt boyutu olan saygı ve nefretin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit etmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları benzerlik göstermektedir. Öztürk (2019)' da yapmış olduğu çalışmada erkeklerin şiddet ve saldırganlık durumlarının hem spor yapan hem de yapmayan bireylerde kadınlara göre daha yüksek çıktığını saptamıştır. Yine Güllü ve ark. (2020)' de yapmış oldukları çalışmada spor taraftar özdeşleşme düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemişler ve spor taraftar özdeşleşme ölçeğinden alınan ortalama puan ile cinsiyet ve ilgilendiği spor dalı değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar tespit etmişlerdir. Bu sonuç bizim çalışmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Yıldız ve Açık (2019)'da yapmış oldukları çalışmada futbol taraftarının şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi ve kurumsal aidiyet alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark saptamamıştır. Bu sonuç bizim çalışmamızın sonuçlarıyla farklılık göstermektedir.

Çizelge 3'teki analiz sonuçları, eğitim durumu değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir. Bir başka ifade ile lise altı bir programından mezun katılımcılar ile lisans veya lisansüstü bir programdan mezun olan

katılımcıların, taraftarlık ve rakibe yönelik şiddet konusunda düşüncelerinin benzer olduğunu ifade edebiliriz. Bahadır (2006)' da yaptığı çalışmada taraftarlarda eğitim düzeyinin düşük olmasının şiddeti tetikleyen bir unsur olduğu sonucuna ulaşıldığını belirtmiştir. Bu çalışmanın sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları farklılık göstermektedir. Koçer (2012)' de futbol taraftarları üzerinde yapmış olduğu çalışmada taraftarların hem şiddet eğilimlerinin hem de şiddete yönelme noktasında taraftarları tahrik eden unsurların eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları farklılık göstermektedir. Açık ve ark. (2019)' da yaptıkları çalışmada araştırma grubunun eğitim durumu değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında istatistiksel olarak fark olmadığını tespit etmişlerdir. Bu sonuç bizim araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Açık ve ark. (2018)' de yaptıkları araştırmada seyircilerin ve taraftar topluluklarına üye olan seyircilerin eğitim durumu değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında istatistiksel olarak bir fark olmadığını tespit edilmiştir. Bu sonuç bizim yaptığımız araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Taraftarlık düzeyi değişkenine göre yapılan analiz neticesinde, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir (Bkz. Çizelge4). Alt boyutlardaki anlamlı farklılığın, hangi tip taraftar kategorileri arasında olduğunu tespit etmek için yapılan, tekrarlı Mann Whitney U testleri sonucunda, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutlarında, kendilerini seyirci olarak niteleyen katılımcılar ile fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcılar ve kendilerini taraftar olarak niteleyen katılımcılar ile fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcılar arasında olduğu, kurumsal aidiyet alt boyutunda ise kendilerini fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcılar ile seyirci ve taraftar olarak niteleyen katılımcılar arasında, olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Ek: 10).

Taraftarlık düzeyi bakımından sıra ortalamaları incelendiğinde, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi ve kurumsal aidiyet alt boyutlarında, kendilerini seyirci olarak niteleyen katılımcıların, rakibe yönelik nefret alt boyutunda kendilerini fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcıların, rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise kendilerini taraftar olarak niteleyen katılımcıların sıra ortalamalarının, diğer kategorilere nazaran daha yüksek çıktığı görülmektedir (Bkz. Çizelge 4). Aslında kendilerini fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcıların şiddete daha meyilli oldukları ve rakiplarına karşı nefret duygularının daha yoğun olduğunu, buna karşın kendilerini seyirci olarak niteleyen katılımcıların şiddete meyillerinin daha az olduğunu, kendilerini taraftar olarak niteleyen katılımcıların ise kurumsal aidiyet tutumlarının diğer kategorideki taraftar tiplerine nazaran daha baskın olduğunu söyleyebiliriz.

Gelir değişkenine ait varyans analizi sonucunda, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır (Bkz. Çizelge 5). Bir başka ifade ile katılımcıların gelir seviyesi, onların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında bir farklılaşmaya neden olmamıştır, diyebiliriz. Yıldız ve Açak (2019)' da yapmış oldukları araştırmada gelir seviyesi değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında kurumsal aidiyet boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilirken, diğer boyutlarında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını tespit etmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları farklılık göstermektedir. Açak ve ark. (2018)' de yapmış oldukları çalışmada seyircilerin aylık gelir durumu değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik, kurumsal aidiyet ve toplam skor boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuç bizim araştırmamızın sonuçlarıyla farklılık göstermektedir.

Çizelge 6'ya bakıldığında ilgi duyulan spor türü değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamazken, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında ise, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğunu göstermektedir. Şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda, katılımcıların ilgi duyduğu spor türü ister takım sporları, ister bireysel sporlar olsun tutumlarının farklılaşmadığını ifade edebiliriz. Nitekim, Gülle ve ark. (2020)' de yapmış oldukları çalışmada sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim ölçeğinin iki alt boyutu olan nefret ve saygı ortalamalarının spor dalına göre anlamlı bir farklılık tespit etmişlerdir. Bu sonuç bizim sonucumuzla benzerlik göstermektedir. Nitekim Yıkılmaz (2017)' de yapmış olduğu çalışmada katılımcıların destekledikleri takımlarına göre fanatizm düzeylerinde şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi ile kurumsal aidiyet alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Bu sonucu takım sporları açısından değerlendirdiğimizde bizim yaptığımız araştırma sonuçlarıyla farklılık gösterdiğini söyleyebiliriz.

Diğer alt boyutlara ait sıra ortalamalarına göre, bireysel sporlara ilgi duyan katılımcıların kurumsal aidiyet ve rakibe yönelik saygı alt boyutları sıra ortalamalarının, takım sporlarına ilgi duyan katılımcılara nazaran daha yüksek olduğu, rakibe yönelik nefret alt boyutunda ise takım sporlarına ilgi duyan katılımcıların sıra ortalamasının ise bireysel sporlara ilgi duyan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. (Bkz. Çizelge 6). Bu durumu bireysel sporlara ilgi duyan katılımcıların daha fazla aidiyet duygusuna sahip oldukları ve rakiplerine karşı daha olumlu duygular besledikleri, takım sporlarına ilgi duyan katılımcıların ise rakiplerine karşı daha tahammülsüz oldukları şeklinde açıklayabiliriz.

Katılımcıların yaş değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında anlamlı ilişkinin varlığına rastlanılmamıştır (Bkz. Çizelge 7). Bir başka ifade ile yaş değişkeninde meydana gelen bir artış veya azalmanın, katılımcıların taraftarlık ve sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim tutumlarında bir artış veya azalışa neden olmadığı şeklinde ifade edebiliriz. Nitekim Özen ve ark. (2013) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin sporda şiddet eğilimlerinin şiddeteğilimlerinin bazı noktalarda yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları farklılık göstermektedir. Açak ve ark. (2018)'de yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların yaş değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem şiddete yönelik, hem kurumsal aidiyet, hem de toplam skor boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuç bizim sonucumuzla farklılık göstermektedir.

Korelasyon testi sonucunda şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu arasında, orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu arasında ise, orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu ($r = -.565$; $r^2 = 0.32$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik nefret düzeylerinde % 32'lik gibi, önemli bir azalışa neden olmaktadır diyebiliriz (Bkz. Çizelge 7).

Şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu ($r = .450$; $r^2 = 0.20$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik saygı düzeylerinde % 20 gibi, bir artışa neden olmaktadır (Bkz. Çizelge 7).

Kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu arasında, orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu arasında ise, düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu ($r = -.399$; $r^2 = 0.19$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik nefret düzeylerinde % 16'luk bir azalışa neden olduğunu söyleyebiliriz (Bkz. Çizelge 7).

Kurumsal aidiyet alt boyutu alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu ($r=.280$; $r^2=0.08$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik saygı düzeylerinde % 08 gibi, düşük bir artışa neden olmaktadır (Bkz. Çizelge 7).

6. SONUÇ

Çizelge 2'ye bakıldığında cinsiyet değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre sıra ortalamaları değerlerine ilişkin sonuçlar, kadın katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet ve rakibe yönelik saygı alt boyutlarında sıra ortalamalarının, erkek katılımcılara nazaran daha yüksek çıktığını, rakibe yönelik nefret alt boyutunda ise erkek katılımcıların sıra ortalamasının kadın katılımcılara göre daha yüksek çıktığını göstermektedir (Bkz. Çizelge 2).

Çizelge 3'teki analiz sonuçları, eğitim durumu değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir.

Taraftarlık düzeyi değişkenine göre yapılan analiz neticesinde, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir (Bkz. Çizelge4). Alt boyutlardaki anlamlı farklılığın, hangi tip taraftar kategorileri arasında olduğunu tespit etmek için yapılan, tekrarlı Mann Whitney U testleri sonucunda, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutlarında, kendilerini seyirci olarak niteleyen katılımcılar ile fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcılar ve kendilerini taraftar olarak niteleyen katılımcılar ile fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcılar arasında olduğu, kurumsal aidiyet alt boyutunda ise kendilerini fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcılar ile seyirci ve taraftar olarak niteleyen katılımcılar arasında, olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Ek: 10).

Taraftarlık düzeyi bakımından sıra ortalamaları incelendiğinde, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi ve kurumsal aidiyet alt boyutlarında, kendilerini seyirci olarak niteleyen katılımcıların, rakibe yönelik nefret alt boyutunda kendilerini fanatik / holigan olarak niteleyen katılımcıların, rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise kendilerini taraftar olarak niteleyen katılımcıların sıra ortalamalarının, diğer kategorilere nazaran daha yüksek çıktığı görülmektedir (Bkz. Çizelge 4).

Gelir değişkenine ait varyans analizi sonucunda, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır (Bkz. Çizelge 5).

Çizelge 6'ya bakıldığında ilgi duyulan spor türü değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamazken, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında ise, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğunu göstermektedir.

Diğer alt boyutlara ait sıra ortalamalarına göre, bireysel sporlara ilgi duyan katılımcıların kurumsal aidiyet ve rakibe yönelik saygı alt boyutları sıra ortalamalarının, takım sporlarına ilgi duyan katılımcılara nazaran daha yüksek olduğu, rakibe yönelik nefret alt boyutunda ise takım sporlarına ilgi duyan katılımcıların sıra ortalamasının ise bireysel sporlara ilgi duyan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. (Bkz. Çizelge 6).

Katılımcıların yaş değişkeni ile şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi, kurumsal aidiyet, rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı alt boyutları arasında anlamlı ilişkinin varlığına rastlanılmamıştır (Bkz. Çizelge 7).

Korelasyon testi sonucunda şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu arasında, orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu, şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu arasında ise, orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu ($r = -.565$; $r^2 = 0.32$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik nefret düzeylerinde % 32'lik gibi, önemli bir azalışa neden olmaktadır diyebiliriz (Bkz. Çizelge 7).

Şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu ($r = .450$; $r^2 = 0.20$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik saygı düzeylerinde % 20 gibi, bir artışa neden olmaktadır (Bkz. Çizelge 7).

Kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu arasında, orta düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilirken, kurumsal aidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu arasında ise, düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Kurumsalaidiyet alt boyutu ile rakibe yönelik nefret alt boyutu ($r = -.399$; $r^2 = 0.19$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda

meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik nefret düzeylerinde % 16'lık bir azalışa neden olduğunu söyleyebiliriz (Bkz. Çizelge 7).

Kurumsal aidiyet alt boyutu alt boyutu ile rakibe yönelik saygı alt boyutu ($r=.280$; $r^2=0.08$) arasındaki determinasyon katsayısını incelediğimizde, katılımcıların şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi alt boyutunda meydana gelen 1 birimlik artışın, onların rakibe yönelik saygı düzeylerinde % 08 gibi, düşük bir artışa neden olmaktadır (Bkz. Çizelge 7).

7. KAYNAKLAR

1. **Acar M.** *Sporda hedefler ve politikalar (1923-1993)*. 1. Baskı, Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü Matbaa Birimi, Türkiye, **1993**. s. 1-21.
2. **Açak M, Düz S, Karataş Ö, Karademir T, Kurak K, Bayer R.** Türkiye Futbol Federasyonu 1. Ligindeki Taraftarlarının Fanatiklik Durumlarının İncelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2018**, s. 20 (3), ISSN: 1302-2040.
3. **Adsız E.** İlköğretim Çağındaki Öğrencilerde Düzenli Yapılan Sporun Dikkat Üzerine Etkisinin Araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, **2010**.
4. **Akıncı AY.** Ortaöğretim Kurumlarında Beden Eğitimi Ve Spor Etkinliklerinin, Sosyalleşme Süreci Ve Şahsiyetin Oluşmasında Katkısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, **2007**.
5. **Aksel N.** Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılığı İle Öz Denetim ve Sosyal Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu, **2018**.
6. **Aksoy C.** Beden Eğitimi ve Sporun Eğitime Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, **1999**.
7. **Alkibay S.** Profesyonel Spor Kulüplerinin Taraftar İlişkileri Yoluyla Marka Değeri Yaratmaları Üzerine Bir Araştırma. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **2005**. s. (23) 1, 83-108.
8. **Alsarraf ASN.** Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Fanatiklik Düzeyinin Araştırılması: Gazi Üniversitesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2020**.
9. **Arıkan AN.** Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2000**.
10. **Arıkan Y.** Psikolojik beceri kıstası olarak özgüvenin, sporcuların başarı algısına katkısı; güreş milli takımı örneği, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2020**.
11. **Aslan MF.** Ergenlerde İyi Oluş Sosyal Kaygı ve Öz Denetim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2019**.
12. **Aycan A, Polat E, Uçan Y.** Takım özdeşleşme düzeyi ile profesyonel futbol müsabakalarına seyirci olarak katılım kararını etkileyen değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2009**, s. (7) 4, 169-174.
13. **Aydemir B.** Ergenlerde İnternet Bağımlılığı Belirtileri İle Bağlanma Özellikleri, Arkadaş İlişkileri ve Öz Denetim Becerileri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, **2020**.
14. **Aydın EH.** İlköğretim ve Lise Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin; Sporda Şiddet ve İstenmeyen Davranışlara Karşı Görüşlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas, **2019**.
15. **Aydoğan Y, Özyürek A, Gültekin Akduman G.** Okul öncesi dönem çocuklarının spora ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, **2015**. s. 595-607.
16. **Aykın AG, Bilir FP.** Hükümet programları ve spor politikaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **2013**. s. (22) 2, 239-254.
17. **Aykın AG.** Meşrutiyetten günümüze Türkiye’de spor politikaları ve 1980 sonrası parti ve hükümet programları ile kalkınma planlarında sporun yeri. *Akademik Bakış Dergisi*, **2013**. s. 38, 1-16.
18. **Bahadır Z.** Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi (Konyaspor Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, **2006**.
19. **Baumeister RF, Vohs KD.** Self-Regulation, Ego Depletion, and Motivation. *Social and Personality Psychology Compass*, **2007**, s. 1, 1-14.
20. **Beşkat M.** Futbol Seyircilerinin Empatik Eğilimleri İle Sporda Saldırganlık ve Şiddet Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Şanlıurfa İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Kütahya, **2016**.
21. **Çelik OB, Demir GT, İlhan EL, Cicioğlu Hİ, Esentürk OK.** Sporcu ergenlerde psikolojik sağlamlık. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2019**, s. 14 (2), 296-303.
22. **Demir Ş.** Elit Düzey Boksörlerin Sporda Güdülenme, Saldırganlık ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bartın, **2020**.
23. **Demirel D.** Psikosomatik Bozukluklar ve Öz-Denetim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2017**.
24. **Devecioğlu S.** Cumhuriyetten Günümüze Türk Sporida Ekonomi Politikaları ve Uygulamaları. İkinci İktisat Tarihi Kongresi. Elazığ, Türkiye, 24-25 Haziran **2010**, s.2.

25. **Dilbaz E, Karagün E.** Müsabakalarda seyirci olmayı etkileyen faktörler ile takımla özdeşleşme düzeyi: kocaeli üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *E-Journal of New World Sciences Academy*, **2014**, s. (9)2, 22-31.
26. **Ekenci G, Serarslan MZ.** Gelişim aşamaları bakımından türk spor teşkilatı ve değerlendirmesi. *Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi II*, **1997**, s. 3, 72-81.
27. **Ekinci NE, Özdilek Ç, Deryahanoğlu G, Üstün ÜD.** Spor yapan lise öğrencilerinin öz güven düzeylerinin incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, **2014**, s. (1) 1, 36-42.
28. **Ekinci NE.** Üniversite öğrencilerinin taraftarı oldukları takım ile özdeşleşme düzeylerinin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, **2018**, s. (4) 22, 4050-4054.
29. **Enginkaya E.** Futbol taraftarlarının sponsor markalara ilişkin tutum, satın alma niyeti ve takımla özdeşleşmeleri arasındaki ilişki. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, **2014**, s. (36) 2, 145- 158.
30. **Erdoğan İ, Dizaynı A, Yöntemleri İ.** Emel Matbaası. **1998**.
31. **Erdoğan İ.** Futbol ve futbolu inceleme üzerine. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, **2008**, s. 26, 1-58.
32. **Er F.** Düzenli Spor Yapan ve Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Uygunluk Düzeyleriyle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2010**.
33. Erişim: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1llık-Kalkınma-Planı-1996-2000-E2%80%8B.pdf>. **2021**, Erişim tarihi: 27.02.2021, Saat: 16.45.
34. Erişim: <http://www.taf.org.tr/tafgenel-bilgiler-ve-tarihce/>. **2021**, Erişim Tarihi: 28.02.2021, Saat: 00.45.
35. Erişim: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/169119/mod_resource/content/0/%284%29%20KALKINMA%20PLANLARINDA%20SPOR%20VE%20ANTREN%3%96R%20E%C4%9E%C4%B0T%C4%BOM%C4%B0.pdf. **2021**, Erişim tarihi: 27.02.2021, Saat: 15.39.
36. Erişim: https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1990-1994.pdf. **2021**, Erişim tarihi: 27.02.2021, Saat: 16.08.
37. Erişim: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Binicilik>. **2021**, Erişim Tarihi: 28.02.2021, Saat: 00.28
38. Erişim: <https://www.okspor.com/index.php/features/oktarih>. **2021**, Erişim Tarihi: 03.05.2021, Saat: 23.35.
39. Erişim: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalkınma-Planı-2014-2018.pdf>. **2021**, Erişim tarihi: 27.02.2021, Saat: 17.02.
40. Erişim: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>. **2021**, Erişim tarihi: 27.02.2021, Saat: 17.09.
41. Erişim: <https://www.taf.gov.tr/page/tr/4/tarihce/1>. **2021**, Erişim Tarihi: 03.05.2021, Saat: 23.10.
42. Erişim: <https://www.tbf.org.tr/tarihce/ulkemizde-basketbol>. **2021**, Erişim Tarihi: 28.02.2021, Saat: 00.47.
43. Erişim: <https://www.thf.org.tr/thf/hakkında/tarihce/1>. **2021**, Erişim Tarihi: 28.02.2021, Saat: 00.53.
44. Erişim: <https://www.tvf.org.tr/tarihce/>. **2021**, Erişim Tarihi: 28.02.2021, Saat: 00.49.
45. **Ersoy T.** 9 – 11 Yaşlar Arası Spor Yapan ve Yapmayan Çocukların Ruhsal Uyum Düzeylerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2010**.
46. **Esmacılı L.** Spor müsabakalarında yaralanan üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı üzerinde bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, **2020**.
47. **Gençay S, Karaküçük S.** Üniversite öğrencilerinin spor taraftarlığıyla ilgili davranışları üzerine bir araştırma. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2006**, s. (11) 4, 11-12.
48. **Giray C, Girişken Y.** Taraftar Motivasyon Faktörlerinin Davranışsal Sadakat Üzerindeki Etkisi: Fenerbahçe Spor Kulübü Örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, **2015**, s. (11) 2, 119-137.
49. **Gökdoğan Ç, Demir F.** Gençlik ve spor bakanlığının tarihsel süreç içerisindeki değişim evreleri: inceleme. *İğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, **2019**, s. (2) 1, 27-35.
50. **Gülle M, Aktaş Ö, Büyüktaş B.** Üniversite öğrencilerinin farklı değişkenler açısından takım özdeşleşme ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin incelenmesi, *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, **2020**, s. (3) 2, 53-60.
51. **Gülle M.** Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **2018**, S. (10) 29, 263-279.
52. **Gümüştül O.** Futbol Seyircilerinde Saldırganlık, Şiddet ve Holiganizme Yönelik Davranışların Önlenmesinde Serbest Zaman Etkinliklerine Katılım Etkisinin İncelenmesi, Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya, **2016**.
53. **Günay N, Tiryaki Ş.** Spor taraftarı özdeşleşme ölçeğinin (STÖÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, **2003**, s. (14) 1, 14-16.
54. **Kara K.** Türkiye Basketbol Liginin Takip Eden Taraftarların Marka Sadakatinin Ölçülmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, **2018**.

55. **Karacabey K, Apur U, Öntürk Y, Akyel Y.** Ergen sporcuların kaygı ve kendine güven düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi: sporcu eğitim merkezleri örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, **2017**. s. (7) 2, 111-121.
56. **Karakaya A.** Sosyal medyanın Türkiye'deki taraftar kimliklerine etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2019**.
57. **Karakaya YE, Devocioğlu S.** Erken dönem türk tarihinden 11. meşrutiyet'e kadar spor kulüplerinin modernleşme süreci. *Sportre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, **2020**. s. 18, 106-121.
58. **Karatopak T.** Spor Yapan Futbol Taraftarlarının Takımlarıyla Özdeşleşme Düzeyleriyle Spor Organizasyonları Tüketimi Arasındaki İlişki (Ordu İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ordu, **2019**.
59. **Kılıç A.** Futbol Taraftarlarının Takımlarıyla Özdeşleşme Düzeyleri ile Takımlarına Yönelik Merak Düzeyleri Arasındaki İlişki: Samsunspor Taraftarları Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ordu, **2020**.
60. **Kızıltaş A.** Üniversite Öğrencilerinin Öz Denetim, Stresle Başa Çıkma ve Sosyal Destek Algıları İle Alkol ve Madde Kullanma Riskleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, **2019**.
61. **Koçer M.** Futbol Derneklerine Üye Olan Taraftarların Şiddet Ve Holiganizm Eğilimlerinin Belirlenmesi: Kayseri Örneği, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, **2012**, s. 32: 111-135.
62. **Oaten M, Cheng K.** Improved Self-Control: The Benefits of A Regular Program of Academic Study. *Basic and Applied Social Psychology*, **2006**, s. (28) 1, 1– 16.
63. **Önal A.** Motives, Fandom, Identification, and Loyalty of Football Fans Living İn Home Country and Abroad: Thecase of Turkish Fans in Turkey and Germany, Doktora Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2014**.
64. **Özbek F.** İslâm'da Spor, Oyun ve Eğlence, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray, **2020**.
65. **Özbek S, Taşbilek Yoncalık M, Alıncak F.** Sporcu ve sedanter lise öğrencilerinin özgüven düzeylerinin karşılaştırılması (Kırşehir ili örneği). *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, **2017**.s. (2) 3, 46-56.
66. **Özçelik E.** Öğrencilerin Sosyalleşmesinde Beden Eğitimi Dersinin Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, **2007**.
67. **Özen Ü, Eygü H, Kabakuş AK.** Üniversite Öğrencilerinin Sporda Şiddet ve Saldırganlık Algıları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, **2013**. s. 7, 323-342.
68. **Özgül O.** Lise Öğrencilerinde Öz Denetim ve Anne-Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin Bazı Sosyo- Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Elazığ İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, **2017**.
69. **Öztürk YM.** Aktif Spor Yapan ve Yapmayan Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sporda Şiddet Eğilimi ve Saldırganlık Davranışlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın, **2019**.
70. **Paksoy E.** Futbol Fanatizmi, Taraftar Kimliği: Beşiktaş Çarşı Taraftarlarının Taraftarlıkla İlgili Davranışlarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep, **2014**.
71. **Peker N.** Özdenetimin Sporcuların Performans ve Kaygı Düzeylerindeki Rolü. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, **2012**, s. (11) 21, 39-48.
72. **Polat E, Sönmezoğlu U, Yıldız K, Çoknaz D.** Futbol taraftarlarının takım imajı, takım sadakati ve takımın özdeşleşme düzeylerinin belirlenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz & Antrenman Bilimi Dergisi*, **2019**, s. (5) 3, 143-153.
73. **Polat E, Yoka K, Can B, Yılmaz K.** Taraftar özdeşleşme düzeyi, yaşam tatmini ve serbest zaman tatmini arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2019**, s. (13) 2, 116-127.
74. **Redden J, Steiner C J.** Fanatical consumers: Towards A Framework for research. *Journal of Consumer Marketing*, **2000**. s. (17) 4, 322-327.
75. **Sarıkabak M, Recep AA, Ayrancı M.** 6-7 Yaş ilkököl dönemi çocuklarının spora ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2018**. s. (13) 2, 405-417.
76. **Sarıkol E.** Farklı Branş Sporcularının Sporda Ahlaktan Uzaklaşmalarında Antrenörlerin Etik Dışı Davranışlarının Etkisi, Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, **2021**.
77. **Selçuk MH.** Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenlerinin Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Merkez Battalgazi İlçesi Örneği), Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya, **2020**.
78. **Semerci A.** Farklı Branştaki Sporcuların Bilişsel Davranışçı ve Fiziksel Düzeylerinin Çoklu Zeka Üzerine Etkisinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hatay, **2020**.

79. **Sivrikaya MH.** Üniversite öğrencilerinin düzenli egzersiz yapmaya yönelik davranış değiştirme istekleri ile taraftarlık seviyeleri arasındaki ilişki, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, **2015.**
80. **Sunay H, Saracaloğlu AS.** Türk sporcusunun spordan beklentileri ile spora yönelten unsurlar, Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Singapur, **1997.** s. 43-48.
81. **Sutton WA, McDonald MA, Milne GR,** Creating and fostering fan identification in professional sports. *Sport Marketing Quarterly*, **1997**, s. (6) 1, 15-22.
82. **Şeker R.** Lise ve Üniversite Düzeyinde Öğrenim Gören Gençlerin, Sporda Şiddet Ve İstenmeyen Davranışlara Karşı Görüşlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş, **2011.**
83. **Şenses M.** Trabzon Merkezde Bulunan Bazı İlköğretim Okullarında 7. ve 8. Sınıfta Okuyan Lisanslı Sporcu Öğrenciler İle Lisanssız Öğrencilerin Okul Ders Başarılarının Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, **2009.**
84. **Şubaş R.** Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Öz-Denetimleri ve Öğretmen Özyeterlik İnançları Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenlerle İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya, **2018.**
85. **Tangney JP, Baumeister RF, Boone AL.** High Self- Control Predicts Good Adjustment, Less Pathology, Better Grades, And Interpersonal Success. *Journal Of Personality*, **2004**, s. (72) 2, 271-324.
86. **Tanrikulu M.** Ergenlerde İnternet Kullanımı ve Bağımlılığıyla İlişkili Faktörler: Bağlanma, Öz-Denetim ve Algılanan Sosyal Destek, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, **2019.**
87. **Taşmektepligil M, Y, Çankaya S, Tunç T.** Futbol Taraftarı Fanatiklik Ölçeği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, **2015**, s. 6 (1), 41-49.
88. **Teoman Ö.** “Ankara’da Amatör Futbol”, (İç) Takımdan Ayrı Düz Koştı, Der: Tanıl Bora. *İstanbul: İletişim Yayınları*, **2001.** s. 91-106.
89. **Tokay Argan M, Argan M, Kurulgan M,** Kitaplara İlişkin Biçimsel Özelliklerin Okuyucu Tutumları Üzerine Etkisi. *Bilim Dünyası*, **2008**, s. 9 (1), 179-206.
90. **Toprak PY,** Lisanslı badminton sporcularının spora bağlama nedenlerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi Kars ili örneği, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars, **2020.**
91. **Turkay H, Aydın AD.** Bir inceleme: tarihsel süreç içerisinde türk spor örgütlenmesi. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, **2017.** s. 17, 179-189.
92. **Türkel Ç.** İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi İle Sosyal Uyum ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, **2010.**
93. **Türkön H.** Ergenlerde (14-18) Bağlanma Stilleri İle Gelecek Beklentisi ve Öz-Denetim Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kayseri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, **2019.**
94. **Ustakara F, Aydemir M.** Spor Kültüpleri ve Marka: İletişim Fakültesi Öğrencileri Örneğinde Bir Araştırma. *Journal of YasarUniversity*, **2016.** s. (11) 41, 16-29.
95. **Wann DL, Branscombe NR.** Sports fans: Measuring degree of identification with their team. *International Journal of Sport Psychology*, **1993**, s. (24) 1, 1-17.
96. **Wann DL, Wiggins MS.** Preliminary investigation of the confidence of sports spectators: Importance of time, difficulty of the game and team identification. *Perceptual And Motor Skills*, **1999**, s. 89 (1), 305-310.
97. **Yağız K.** Spor Liglerinde Tüketici Odaklı Marka Çağrışımları. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, **2020.** s. (38) 2, 373-386.
98. **Yalçın U, Balcı V.** 7-14 Yaş arası çocuklarda spora katılımdan sonra okul başarılarında, fiziksel ve sosyal davranışlarında oluşan değişimlerin incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **2013**, s. 11 (1), 27-33.
99. **Yıkılmaz A.** Süper Lig Futbol Takım Taraftarlarının Takımlarına Yönelik Psikolojik Bağlılık Düzeyleri ile Fanatizm Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, **2017.**
100. **Yıldız E, Çetin Z.** Sporum psiko-motor gelişim ve sosyal gelişime etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, **2018.** s. (5) 2, 54-66.
101. **Yıldız H, Açıkan M.** Lise Öğrencilerinin Futbol Fanatiklik Düzeylerinin İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, **2019**, s. 19 (3), 738-748.
102. **Yücekaya HB.** İnternet Oyun Oynama Bozukluğu, Akılcı Olmayan İnançlar, Başa Çıkma Stratejileri ve Öz-Denetim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, **2018.**

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşı?.....
2. Cinsiyeti?.....
3. Taraftarlık Düzeyi?.....
3. Eğitim Durumu?.....
4. Gelir Düzeyi?.....
5. İlgi Duyduğu Takım Branşı? .....

EK-2. Spor Taraftarı Fanatiklik Ölçeği

Lütfen her bir ifadenin sizin için ne kadar iyi bir şekilde tanımladığını en iyi ortaya koyan cevabı işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
<i>İfadeler</i>				
1. Canlı yayınlarda spikerin takımım aleyhine yaptığı yorumlara çok sinirlenirim.	1	2	3	4
2. Takımımın maçlarını izlemek için stadyumlara giderim.	1	2	3	4
3. Takımımın sembollerini gösteren kıyafet ve malzemelerle maça giderim.	1	2	3	4
4. Statta bütün tezahürlere eşlik ederim.	1	2	3	4
5. Maç esnasında kızdığımda sahaya yabancı cisim atabilirim.	1	2	3	4
6. Tribünlerle ilgilenmekten çoğu zaman golü göremediğim olur.	1	2	3	4
7. Takımım müsabakayı kazanmak için, kural dışı dahil her yolu denemelidir.	1	2	3	4
8. Çoğu zaman tribünden rakip oyuncu veya hakem aleyhine kötü tezahürat yaparım.	1	2	3	4
9. Rakip takım taraftarlarına yapılan fiili şiddeti doğal karşılarım.	1	2	3	4
10. Takım tutmayan kişileri veya çocukları kendi takımımın taraftarı yapmak için uğraşırım.	1	2	3	4
11. Rakip takım izleyicisini takımımın renkleri ile dışarıda görsem ona saldırmamak için kendimi zor tutarım.	1	2	3	4
12. Rakip takım izleyicisi ile kavga çıkarsa çekinmeden kavgaya girerim.	1	2	3	4
13. Oyun çıkırından çıkmışsa bazen çekinmeden sahaya girebilirim.	1	2	3	4

EK-3. Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Özdenetim Ölçeği

Lütfen her bir ifadenin sizin için ne kadar iyi bir şekilde tanımladığını en iyi ortayakoyan cevabı işaretleyiniz.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Karasızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
<i>İfadeler</i>					
1. Tribünde kendi takımım dışındaki taraftarları görünce saldırgan (Küfür, fiziksel tepki) eylemlerde bulunmaktan kendimi alıkoyamam.	1	2	3	4	5
2. Karşı takımın başarılarını dinlemeye tahammülüm yoktur.	1	2	3	4	5
3. Ev sahibi olarak oynadığımız maçlarda öfke katsayım daha fazladır.	1	2	3	4	5
4. Karşı tarafın olumlu davranışlarını tamamen sahte ve yapmacık bulurum.	1	2	3	4	5
5. Karşı taraftar grubuyla bir an olsun yan yana olduğumuzu hayal dahi edemem.	1	2	3	4	5
6. Çok iyi destekleseler bile (harika koreografi harika marşlar ve sloganlar) asla haklarını teslim etmek istemem.	1	2	3	4	5
7. Rakibin haklarının ihlal edilmesine asla göz yumamam.	1	2	3	4	5
8. Rakip taraftarında benim gibi sadece takımına destek olmak için geldiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
9. Rakip taraftarla aynı tribünde maç izlemenin benim için hiçbir sakıncası yoktur.	1	2	3	4	5
10. Müsabakaya giderken rakip takım formalı birini gördüğümde ona selam verebilirim.	1	2	3	4	5
11. Müsabakadan önce veya sonra rakip taraftara acil bir durumda hiç düşünmeden yardım ederim.	1	2	3	4	5
12. Rakip taraftarla oturup kendi tuttuğu takım hakkındaki yorumlarını saygıyla dinleyebilirim.	1	2	3	4	5
13. Sporun farklı düşüncede ki insanları, saygı çerçevesinde birleştirdiğine, bütünleştirdiğine olan inancım vardır ve bu inancımı davranışlarıma da yansıtırım.	1	2	3	4	5
14. Başka takımı tutan arkadaşlarıma saygı duyarım.	1	2	3	4	5
15. Rakip takım taraftarıyla yediğim veya içtiğim bir şeyi paylaşabilirim.	1	2	3	4	5

Ek 4: Cinsiyet değişkenine göre normal dağılım testi sonuçları

Tests of Normality

CİNSİYET	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜ NCE	kadın	,164	150	,000	,847	150	,000
	erkek	,164	151	,000	,860	151	,000
KURUMSALİDİYET	kadın	,113	150	,000	,954	150	,000
	erkek	,109	151	,000	,976	151	,009
RAKİBEYÖNELİKNEFRE T	kadın	,164	150	,000	,919	150	,000
	erkek	,130	151	,000	,947	151	,000
RAKİBEYÖNELİKSAYGI	kadın	,117	150	,000	,892	150	,000
	erkek	,121	151	,000	,889	151	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Ek 5: Eğitim durumu değişkenine göre normal dağılım testi sonuçları

Tests of Normality

EĞİTİM DÜZEYİ	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜ NCE	LİSE VE ALTI	,133	67	,005	,906	67	,000
	ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ	,186	234	,000	,832	234	,000
KURUMSALİDİYET	LİSE VE ALTI	,136	67	,004	,967	67	,068
	ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ	,105	234	,000	,970	234	,000
RAKİBEYÖNELİKNEFRE T	LİSE VE ALTI	,121	67	,016	,954	67	,015
	ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ	,116	234	,000	,926	234	,000
RAKİBEYÖNELİKSAYGI	LİSE VE ALTI	,118	67	,022	,878	67	,000
	ÜNİVERSİTE VE ÜSTÜ	,134	234	,000	,888	234	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Ek 6: Taraftarlık düzeyi değişkenine göre normal dağılım testi sonuçları

Tests of Normality

TARAFTARLIK DÜZEYİ	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk			
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.	
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜ NCE	seyirci	,175	160	,000	,848	160	,000
	taraftar	,166	95	,000	,908	95	,000
	fanatik VE HOLİGAN	,131	46	,045	,904	46	,001
KURUMSALİDİYET	seyirci	,136	160	,000	,957	160	,000
	taraftar	,188	95	,000	,915	95	,000
	fanatik VE HOLİGAN	,135	46	,034	,953	46	,064
RAKİBEYÖNELİKNEFRE T	seyirci	,136	160	,000	,894	160	,000
	taraftar	,119	95	,002	,904	95	,000
	fanatik VE HOLİGAN	,125	46	,068	,974	46	,384
RAKİBEYÖNELİKSAYGI	seyirci	,141	160	,000	,862	160	,000
	taraftar	,125	95	,001	,918	95	,000
	fanatik VE HOLİGAN	,164	46	,003	,893	46	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Ek 7: Gelir düzeyi değişkenine göre normal dağılım testi sonuçları

Tests of Normality

		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜ NCE	DÜŞÜK	,175	33	,011	,853	33	,000
	ORTA	,166	242	,000	,871	242	,000
	YÜKSEK	,226	26	,001	,770	26	,000
KURUMSALAİDİYET	DÜŞÜK	,150	33	,059	,964	33	,336
	ORTA	,110	242	,000	,964	242	,000
	YÜKSEK	,155	26	,107	,948	26	,203
RAKİBEYÖNELİKNEFRE T	DÜŞÜK	,189	33	,004	,862	33	,001
	ORTA	,106	242	,000	,960	242	,000
	YÜKSEK	,214	26	,003	,813	26	,000
RAKİBEYÖNELİKSAYGI	DÜŞÜK	,127	33	,190	,902	33	,006
	ORTA	,138	242	,000	,870	242	,000
	YÜKSEK	,203	26	,007	,940	26	,137

a. Lilliefors Significance Correction

Ek 8: İlgı duyulan spor türü göre normal dağılım testi sonuçları

Tests of Normality

		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜ NCE	TAKIM SPORLARI	,175	231	,000	,838	231	,000
	BİREYSEL SPORLAR	,165	70	,000	,880	70	,000
KURUMSALAİDİYET	TAKIM SPORLARI	,127	231	,000	,968	231	,000
	BİREYSEL SPORLAR	,108	70	,043	,960	70	,024
RAKİBEYÖNELİKNEFRE T	TAKIM SPORLARI	,096	231	,000	,950	231	,000
	BİREYSEL SPORLAR	,157	70	,000	,862	70	,000
RAKİBEYÖNELİKSAYGI	TAKIM SPORLARI	,122	231	,000	,887	231	,000
	BİREYSEL SPORLAR	,180	70	,000	,851	70	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Ek 9: Taraftarlık düzeyi değişkenine göre Kruskal Wallis H testinden sonra yapılan tekrarlı Mann Whitney U Testi sonuçları normal dağılım testi sonuçları

Mann-Whitney Test

Ranks

	TARAFTARLIKDUZEYI	N	Mean Rank	Sum of Ranks
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜ NCE	seyirci	160	130,86	20938,00
	tarafar	95	123,18	11702,00
	Total	255		
KURUMSALAİDIYET	seyirci	160	141,02	22563,50
	tarafar	95	106,07	10076,50
	Total	255		
RAKİBEYÖNELİKNEFRE T	seyirci	160	120,83	19333,00
	tarafar	95	140,07	13307,00
	Total	255		
RAKİBEYÖNELİK SAYGI	seyirci	160	127,77	20442,50
	tarafar	95	128,39	12197,50
	Total	255		

Test Statistics^a

	ŞİDDETEYÖN ELİKDÜŞÜN CE	KURUMSALAİ DIYET	RAKİBEYÖNE LİKNEFRE T	RAKİBEYÖNE LİK SAYGI
Mann-Whitney U	7142,000	5516,500	6453,000	7562,500
Wilcoxon W	11702,000	10076,500	19333,000	20442,500
Z	-,812	-3,681	-2,027	-,066
Asymp. Sig. (2-tailed)	,417	,000	,043	,947

a. Grouping Variable: TARAFTARLIKDUZEYI

Mann-Whitney Test

Ranks

	TARAFTARLIKDUZEYI	N	Mean Rank	Sum of Ranks
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜ NCE	seyirci	160	113,28	18125,50
	fanatik VE HOLİGAN	46	69,47	3195,50
	Total	206		
KURUMSALAİDIYET	seyirci	160	120,52	19283,50
	fanatik VE HOLİGAN	46	44,29	2037,50
	Total	206		
RAKİBEYÖNELİKNEFRE T	seyirci	160	90,81	14530,00
	fanatik VE HOLİGAN	46	147,63	6791,00
	Total	206		
RAKİBEYÖNELİK SAYGI	seyirci	160	111,76	17882,00
	fanatik VE HOLİGAN	46	74,76	3439,00
	Total	206		

Test Statistics^a

	ŞİDDETEYÖN ELİKDÜŞÜN CE	KURUMSALAİ DIYET	RAKİBEYÖNE LİKNEFRE T	RAKİBEYÖNE LİK SAYGI
Mann-Whitney U	2114,500	956,500	1650,000	2358,000
Wilcoxon W	3195,500	2037,500	14530,000	3439,000
Z	-4,426	-7,676	-5,721	-3,719
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000

a. Grouping Variable: TARAFTARLIKDUZEYI

Mann-Whitney Test

Ranks

	TARAFTARLIKDÜZEYİ	N	Mean Rank	Sum of Ranks
ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜNCE	tarafdar	95	80,15	7614,50
	fanatik VE HOLİGAN	46	52,10	2396,50
	Total	141		
KURUMSALAI DİYET	tarafdar	95	84,74	8050,00
	fanatik VE HOLİGAN	46	42,63	1961,00
	Total	141		
RAKİBEYÖNELİKNEFRET	tarafdar	95	59,02	5606,50
	fanatik VE HOLİGAN	46	95,75	4404,50
	Total	141		
RAKİBEYÖNELİK SAYGI	tarafdar	95	80,32	7630,50
	fanatik VE HOLİGAN	46	51,75	2380,50
	Total	141		

Test Statistics^a

	ŞİDDETEYÖNELİKDÜŞÜNCE	KURUMSALAI DİYET	RAKİBEYÖNELİKNEFRET	RAKİBEYÖNELİK SAYGI
Mann-Whitney U	1315,500	880,000	1046,500	1299,500
Wilcoxon W	2396,500	1961,000	5606,500	2380,500
Z	-3,848	-5,771	-5,031	-3,906
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000

a. Grouping Variable: TARAFTARLIKDÜZEYİ

ÖZGEÇMİŞ

İlk ve Orta öğrenimini 1999- 2007 yılları arasında Hatay Nizamettin Özkan İlköğretim Okulundan tamamladı. Daha sonra 2007- 2011 yılları arasında Dr. Mustafa Gencay Anadolu Lisesinden mezun oldu. 2014 Eğitim-Öğretim yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2018 yılında Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Şu an Polis Memuru olarak görev yapmaktadır.

